

Libri primi

laustij, sanguinis draconis, gallæ, croci, ana drach, duas: boli drach, vnam & semissem: opij, hyoscyami, ana drach, vnam: fac trochiscos drachmæ semissis, Datur vnus cum aqua rosarum.

¶ vtilis sunt hi trochisci in presentem scopum, hoc est, aduersus hypercatharsin, & quæuis alui fluorem, & vomitum: modo à causâ pèdeant calida. Ex quibus minor præscribitur modus quàm ex superioribus: quoniam omnia simplicia, croco excepto, temperamenti genere cum narcoticis conueniunt: quare cum narcoticorū vires nihil, aut parum frangantur, non sine discrimine vitæ sumerentur, nisi exigua eorum exhiberetur quantitas. Dantur ex aqua rosarum, vel alio liquore affectui idoneo.

THEOREMA QVARTVM.

¶ Quartum theorema est, de castigatione nocumentorū post purgationem relictorum: id autem in tredecim diuiditur capita.

¶ Quartam & vltimam presentis instituti partem enarrare proponit: in qua quibus auxilijs, nocumentis, id est, morbis & symptomatis in corpore post purgationem relictis, mederi oporteat, declarat. Quod munus ad Medicum duntaxat expectat, quandoquidem Pharmacopoeus nihil horum attentare debet. Hæc operis pars, vt tredecim sunt maximè insignes affectus præter naturam purgationi succedentes, ita tredecim capitibus absoluitur: vt capita singula singulis affectibus respondeant.

DE FEBRIBVS PURGATIONI succedentibus,

¶ Nquit filius Mesues: De morborum autè curatione post purgationem succedentiū medicamenti purgantis causâ verba faciamus, primūque de febribus.

Gale. lib. 3. meth. meden.

¶ Quid hac oratione agere proponat, ignorat nemo, De febre verò primū differere instituit ea fortasse de causâ, quòd hæc nobilissimum symptoma actionis læsæ sit, totūque corpus occupet. Interim tamen admonitos vellem lectores, Mesuen non in vniuersum de his morbis & symptomatis præcipere (id enim instituti sui limites egreditur) sed de his tantū, quæ ratione medicamenti purgantis, vel propter peccatum aliquod in se rebus, quas non naturales recentiores vocant. Ad hæc enim causæ omnes & curationes, quas deinceps tradit, referendæ sunt: sicuti ex ipsomet autore promptissimè elicitur.

Has autem medicamentū purgans excitat, vel quòd ipsum immodicè calidum & acre malam temperiem in corpore relinquit, vel quòd materiam expellendam conculcauit, non expulit: ob id putrescit, & febris causâ est. vel quòd motus aliquis corporis, aut animi superuenit ei, qui valenti medicamēto vacuatur. Aut quia à frigore pori densati, vaporum exhalationē prohibuerunt. Vel quia sole materia, id est, humores commoti, inflammantur. Aut quia post medicamētum citiùs iusto cibum sumpsit, quo factum est, vt medicamenti pars aliqua vnâ cum alimento penetrarit in venas: quãobrem aut fluxus valens concitatur, aut materia con-

Theorema quartum. LXXV

culcatur & putrefit, vel quia, quæ materiam præcoquere & expulsi-
 sioni preparare debebant medicamento, præmissa non sunt: quæ
 propter dum medicamentum purgans in crudam materiam ope-
 ratur, interdum naturæ dissolutio fit, nec vacuatur humores, sed
 5 potius cõculcati putrent. In summa error omnis in victus ratio-
 ne harum febrium potest esse causa.

¶ Causas omnes febrium superuenientium purgationi in vnum coniecimus locum, quia dein-
 ceptum cum Medicis tantum sermo futurus est nobis, quibus ex cõmentarijs Galeni, aliorum-
 que doctorum, qui penè infiniti sunt, nõ difficillimũ est has, vt reliqua omnia quæ deinceps
 10 traduntur, paulo latius apertiusque discere. Quamobrem nemo speret nos sequentia adeo
 late fuisse, vt præcedentia, expolituros, quin nostro videbimur inuhere functi, si summos tam
 tum rerum, fontes monstrantes, ex quibus materiam vberissimam, qui volet, possit haurire, at
 tigerimus. Igitur febris vsus medicamentorum maximè attrahendo purgantium sequitur, quia
 ipsa calida sunt & sicca acria: quo fit, vt intemperie calidam siccam excitare, humores incẽ-
 15 di aptos inflammare, possint: præsertim si homini bilioso, iuueni, operoso, ætate, in regione
 & aëris constitutione calida exhibeantur. Quibus motus & interdum constipatio subsi-
 ditio sunt. Iam si materia crassa, glutinosa, affixa, & in vna corporis parte pertinaciter hærens
 sit: tractui medicamentorum resistit, & interim magis magisque impingitur, affigitur, & consti-
 20 patur: maximè si medicamentum comprimendo purget. Quæ quia calidior motu & consti-
 patione euasit, putrescit & corrumpitur. Nam cum coqui non possit, putrescat necesse est.
 Motum tum corporis tum animi febrè excitare posse Galenus non vno in loco testatus est.
 Ob id prudenter Hippocrates monuit, externa esse vitanda: inter quæ animi affectus connu-
 merantur Galeno. Frigus quia poros cutis constringit, effluuium excrementorum acriũ &
 mordacium potest prohibere: quæ quia retinentur, & retenta putrent, febrè excitare valent

25 Solis calor vehemens humores a medicamento commotos, nondum tamen vacuatos, incen-
 dit, inflammâtque: vnde febris excitatur. Alimentum præmaturè datum causam eidem malo
 afferre solet: quia non nihil medicamento cum alimento in venas digeritur, quod retentum
 materiam conculcauit, & putredini parauit, & inde febris excitatur: excretum alui fluorè,
 concitat, quoniam alimentum secum deturbat. Vtus etiam præparantium expulsiõni medica-
 30 mentorum, vbi necessarius est, neglectus, vel aliter omisus, febrim aliaque mala inuehere po-
 test. Nisi enim cruda materia coquatur, crassa incidatur & extenuetur, lenta detergeatur,
 meatus, per quos transmittenda est, referentur, lubrici fiant: tractui medicamentorum mini-
 mè cedit: quin conculcata putret, & interdum tormina, vertigines, fastidia, animi deliquia,
 sequuntur. Et, vt semel dicam, error omnis insignis in victus ratione, hoc est, circa sex res nõ
 35 naturales, febrium purgationi superuenientium causa esse potest.

Cognita igitur febris causa, sumpta indicatione ab ijs, quæ præ-
 cesserunt inducẽtia eam, medebimur interim per opposita causæ
 efficientis, eam scilicet submouẽtia: interim per ea, quæ febris ve-
 hementiam remittunt. Interdum enim causæ febrim gignenti maio-
 40 ri studio resistendum est: interdum febrim, præsertim cum malignior
 est. Quæ [duo] tibi diligenter sunt discernenda.

¶ Curationis ordo hic est, vt primum submoueat id, quod maximè vrget, id est, a quo ma-
 ius periculum instat, siue morbus, siue symptoma sit, secundo loco, vbi nihil vrget, ordo a caus-
 45 sis sumendus est, supræme omnium causa: primum occurrendo: deinde ei, sine quo non, quod
 ab eis pendet. Cognoscenda est igitur febris effectrix causa, eaque primum submouenda,
 nisi ea sit febris magnitudo, quæ præsentem perniciem, nisi occurratur, afferat. Quo casu
 oportebit hac prius, per refrigerantia & humectantia remissa, deinde ad causam, quæ mor-
 bum fouet accedere, quæ etiam per contraria, hoc est, per ea, quæ eam submouent, curanda

Lib. de diffe. feb. 2. de crisi. lib. metho. 3. 9. 10. 11. 12. & primo ad Glau. Acti. Paul. alijsq.

Gale. commen. in aphor. penul. lib. 1. & cap. 1. lib. 2. de diffe. feb. & de natu. huma.

Gale. lib. 6. sanita. tuen. Ibidem lib. 2. de differ. feb. ca. 5. Cõmẽ. in aphor. 1. lib. 1.

Libro. 1. de caus. morborũ, & 1. ad Glau. & 8. metho. & lib. 1. de diffe. feb.

Gale. commen. in apho. 9. libr. 2. & lib. 4. san. tuẽ. de lassitu. vlcerosa.

Ex Gale. lib. 3. 7. 8. & alijs metho. & cõmẽ. apho. 16. lib. 1.

Libri primi

Gale. libr. 11. metho. & cōmen. in aphor. 2. li. 3. & 4. metho. latē.

est. in cuius cognitionem præcedentia nos inducent. Quæ si externa sit, desitãque, curationis indicatrix non erit, ad affectum tamen noscendum sensum rationemque fugientem non inutilis est eius consideratio. Exactè igitur discernas oportet, vtrum morbo vel symptomati, an causæ potius occurrendum sit, vt probè curationem instituas. Discernes autem, si ei, a quo maius impendet vitæ periculum, præcipuè sis intentus.

Si igitur causa febris frigus poros dēfians fuerit, adhibe ad curationem, quæ diximus poros aperire, & vapores transpirabiles reddere, quas ad res sudoris prouocatio est in primis utilis. 5

Gale. li. 11. metho. Hippo. li. de flat. & Aphor. 2.2. lib. 2.

Gale. li. 3. metho. & 1. ad Glau.

¶ Perpetuum est, contrarijs tum causas, tum morbos, tum symptomata expugnanda esse. si igitur quia frigus poros cutis densauit, & acrium excrementorum effluuium cohibuit, febris subsequuta est: vera curatio erit aperire poros, & liberum vaporibus exitum parare. Sic enim, causa submota, febris cessabit. Remedia verò poros aperiētia & transfluxilem cutim reddentia sunt balneum, mollis frictio, vnctio ex oleo vel vnguento calidis, tenuibus, laxantibus: sudor operimentis, laconico, vel vtcunq; aliter prouocatus. De quibus canone tertio theorematis tertij dictum est. 10

Si autem in causa fuerit calor inflammans, vel medicamentum acre multum & inflammans: curatio adhibēda est per ea, quæ calorem extinguunt, & acrimoniam obtundunt, refrigerantia scilicet post dicenda. 15

Idem ibidē. & li. 1. de disse. feb. & de caus. prouocat.

¶ Si solis vel medicamenti immodicus calor febrem excitauerit, refrigerantibus remedijs partim sumptis, partim admotis id malum expugnandum est. Capiti tamen in primis consulendum, si æstus febris excitatæ causa fuerit. nam hoc primùm maximeque omnium corporis partium à sole afficitur. 20

At si causa est materia expellenda quidem, sed quæ non expulsa est, sed conculcata putret; æquata prius materia, & expulsionioni parata, vacuanda est. 25

¶ Si materia commota quidem, sed non vacuata, febris causa fuerit: æquanda ea est, hoc est, expulsionioni paranda, deinde alio exhibitio medicamine vacuanda, vt capite primo tertij theorematis præceptum est.

Si à motu corporis aut animi post medicamentum febris est: cura, vt febrim ab his natam curari, scis. 30

¶ Qua ratione febrim à motu tum corporis tum animi curare oporteat, abundè Galenus libro octauo methodi, & primo ad Glauconem docuit: alijq; Medici tum veteres, tum recentiores copiose de ipsius curatione scripserunt. quos, qui plenam horum cognitionem habere cupiunt, consulant. 35

Si propter festinam comestionem sequuta est febris: abstinentia à sumpto medicamento eam curat. 40

¶ Morbos ex repletionem curat vacuatio: inedia vero vacuat per accidēs, quoniam in locum deperditi nihil succedit. Vel potius dicendum est, per abstinentiam naturam medicamenti reliquias in corpus cū alimento distributas vincere, non aliter atq; cū quis esuriens medicamentum assumpsit. Quo fit, vt nulla inde noxa corpori impendat, & præsens tollatur. 45

At si febris multum ardens fuerit, calorem flammeum extinguentibus cura, aërem appara, cibum, potum, vnguenta item & emplastra, cordi, & hepatis refrigerantia adhibe: & odoramenta frigida, & medicamenta cardiaca frigida: postremo balneis temperatis humectantibus vttere, & reliquis omnibus, quæ contra se 50

Theorema quartum. LXXVI

brium ardorem à peritis scripta sunt. Si autem pigra febris est, interdum caussa curationem ad se conuertit, vt æquetur, resolua-
tur, amoueat: interdum febris, vt ipsa discutiatur.

- ¶ Dixerat interdum maiori studio resistendum esse caussæ, interdum morbo: quãdo igitur
 5 illi, & quando huic præcipue occurrendum sit, nunc docet in hunc modũ decernens. Si ma-
 gna fuerit febris, ei primum sedandę intentus sis oportet: quoniam maximum ab ea impen-
 det periculũ. Magna hic dicitur febris, vbi magnus est factus à naturali habitu recessus, hoc
 est, vbi magnus vehemensque, in corpore viget calor. Quo casu præcipua cura est nobis fe-
 10 bris magnitudinem submouere, vt libere pōit causam oppugnare possimus. Nam vt illa re-
 medijs dicendis remitti potest, sic prorsus submouebitur nunquam, nisi caussa, quę eam ex-
 citauit, auferatur. Calor febrilis sumptis & admotis frigidis actu vel potestate, vel vtroque
 modo, si nō extinguitur, certę resoluitur. Inter quę aer primam præcipuamque vim habet:
 quippe qui inspiratus recta fertur ad cor, per diastolas arteriarum attractus ad arterias: &
 15 vtrobique calorẽ, spiritum, sanguinẽ pro sua qualitate afficit. Si igitur hic loci, tẽporis flatus,
 regionis ratione frigidus non sit: arte talis est parandus. Parandi modus à Galeno traditus
 est libro nono & decimo methodi medendi. Cibus & potus potestate refrigerãtes toti cor-
 pori refrigerando inferuiunt: qui si actu etiam frigidi sint, quatenus tales, ventriculum he-
 parque frigiditate illa præcipue afficiunt: quę viscera cum sint coctionis instrumenta, alijs
 etiam partibus alterationem impertiunt. Emplastra, vnguenta, & reliqua remedia topica
 20 (vbi nulla corporis pars peculiariter læsa est) cordi & hepati maxime admoueri debent: cũ
 eo tamen, vt ea non magnoperẽ frigida sint. siquidem illud in sano homine perpetuõ ferue-
 re debet: hoc calorem suum tueri, vt peculiare munus exactẽ obire possint. Odorata vi re-
 frigerandi prædita admota naribus summẽ conferũt: nam inspiratione per nares cerebrum
 refrigerant roborantque. Cardiaca medicamenta frigida in huiusmodi febribus non vulga-
 25 riter iuuant: quia cor per eas in primis laborat. Cuius flammeum calorem cardiaca medica-
 menta prædita refrigerandi vi exoluunt, vitãque tuentur. Ad hæc, balneum reliquaq; re-
 media ad febris discussionem à Medicis scripta in eundem scopum vsurpanda sunt. Quibus
 omnibus adhibitis præclare febrĩ consultum erit. At verõ si febris non admodum vrgeat,
 neq; insigniter maligna sit, curationis initium à caussa sumi debet: quoniam nisi ea submo-
 30 ueatur, nunquam cessabit affectus. non omnino tamen negligentia est febris, sed eius aliqua
 etiam habenda est ratio: sic tamen vt prima præcipuaq; cura caussa habeatur.

Gale. lib. 10. metho.
tho.

Idẽ lib. 4. metho.
& ad Glau.

Idẽ lib. de vsu.
respira. & de vsu
puls. & de vsu. par
ti.

Idẽ lib. de vsu.
pulsuum. Corne.
Cel. cap. 3. lib. 4.

Idẽ initio lib.
10. metho.

DE DOLORE CAPITIS POST purgationem. Caput secundum.

- 35 **Q**olor capitis à purgatione accidit, aut propter sublationẽ
 vaporum ad caput, quos medicamentum mouet, & suble-
 uat, præsertim cũ laboriosẽ, aut imperfectẽ vacuat: aut
 quoniam materiam mouet quidem in capite, sed non educit: aut
 propter aliquid extrinsecus superueniens capiti eius, qui vacua-
 tur, vt calor, frigus, & similia.
- 40 ¶ Dum medicamentum purgans actionem exerit, humorum molẽ vniuersam cõmouet, agi-
 tatque: quo fit, vt vapores multi & copiosi moueantur, maxime si commota materia nullo
 modo vel certẽ imperfectẽ vacuetur. Qui cũ natura sua ferantur sursum, ad caput corpo-
 ris, in fumibulum ire contẽdunt. Qui si acres ac mordaces sint, rodentẽ dolorem in eo exci-
 tant: sin multi, tẽsiuum. Sed ferẽ fumi materia naturam, ex qua resoluuntur, retinent. Quod
 45 si humores in capite commoti sint, non tamen educiti: dolor grauis sequetur, rodens, vel ro-
 sione vacans, pro natura humoris. At si caussa aliqua externa vt frigus, calor, clamor, contẽ

Gale. lib. 2. com-
po. ph. p. capit. de
cephalæa, & libr.
1. epide.

Libri primi

tio, vim & medicamēti calidioris & siccioris potus, plaga, vel similis alia doloris origo fuerit: sensum fugere minimè solet.

Hunc etiam dolorem curamus, cognita prius ipsius causa. Si enim à vapore sursum ascendente est, ad contraria reuelimus per ea, quæ diximus. Si verò iam sit elatus, idemque calidus fuerit, humeralem venam incidimus: si autè frigidus est, curamus, ut ceteros dolores à simili causa excitatos. Ad id autem secta malleoli vena remedium est præstâtissimum. Si denique crassus est vapor & frigidus, curatur remedijs affectui cōgruentibus, tibi nō ignotis. Verùm si post factam vacuationem, quæ relinquitur, materia in causa est: vbi cocta erit, purgatio iteranda est. Quòd si intemperies à medicamento excitata malum altulit, curanda est alterantibus contrarijs conuenientibus.

Gale. li. 7. metho.
& initio lib. 2. cō
po. ph. p. & libro.
1. sani. tuen.

¶ Cognita morbi effectrice causa, ipsa curandi ratio sese offert: quam nisi submoueris, nunquam perfectè curabitur affectus. Si igitur certò noueris vapores, qui in caput efferuntur, dolorem accersisse, remedijs repulsijs primùm tibi est utendum: quibus deinde mitigatoria ac concoctoria miscenda sunt: post discussoria addenda, repulsijs paulatim detractis. Sed inter hæc, reuulsiua remedia summopere conferunt, cuiusmodi sunt clysteres validi, vincula & frictions extremarum partium, cucurbitulæ leues, medicamentorum astringentiũ potio: & his similia in hunc usum ab autoribus scripta. Ad hæc, roborandum est caput, ne influentem flatum recipiat, neque gignat: quin conceptum in se attenuet, concoquat, ac dissipet. Quòd si iam elatus in caput omnino sit, idemque calidus fuerit, non neglectis nūc dictis remedijs, venæ humeralis sectio non obscure confert. At si fuerit frigidus siue crassus siue tenuis: incidentibus, tenuantibus, flatu dissipantibus, meatu, per quos excernatur dilatantibus, partim sumptis, partim iniectis, partim admotis, utendum est. Aduersus quod malum venæ malleoli sectionem non vulgariter conferre scribit. Cæterum si reliquæ humorum in corpore commota, sed non vacuata, causa mali fuerint: vbi percocta erit materia, alio exhibitio medicamine educenda erit. Sic etiam si medicamentum purgans, quia calidum siccum, acre, dolorem excitauit: remedijs contrario temperamento sortitis, equali tamen excessu, expugnandus est. Horum omnium qui plenam exactamque cognitionem habere optat, librũ secundum Galeni de compositi. ph. p. Aëtium, Paulum reliquosque Medicos tum Græcos, tum arabas, tum Latinos consulat. Cōsulat enim ea præteriuimus, quæ quisque nullo negotio ex alijs decerpere poterat.

DE VERTIGINE POST PURGATIONEM. Caput tertium.

55

Vertigo inde accidit, quòd vapores à medicamēto moti & sublati caput petunt, ibique motum rebus agitatæ similes excitant, qualis est aquæ in gyrum commotæ, & rerum leuium flantibus ventis vertiginosis: qualis item est aquæ vorticibus circumactæ ob alterius occursum. Sic illa accidit, quoniam vapores siue fumi in caput elati & in cerebri vetriculis & arterijs circum acti vnâ secum spiritum circumagunt, & maximè quo loco sensuum instrumenta terminentur. Quapropter imaginatur

Theorema quartum. LXXVII

æger omnia super seipsum volui, & terram sub pedibus tremere
& moueri

¶ *ἄϊνος*, id est, vertigo, dicitur, cum caput circum agi videtur: *σφοδρῆσις*, id est, tenebrosa vertigo, cum simul circumagi videtur, simul tenebrosa est visio. Latinus vertigo dicitur est à vorticibus aquarum, quod caput non dissimiliter illis moueri videatur: tum quod omnia, quæ vident, in orbem ferri illis appareant. Symptoma est sensuum præcipuè visus, & interim partis imaginatiuæ: nam imaginamur externa omnia etiam quæ circumagi. Sensuum instrumenta, hoc est, nervi, præcipuè tamen visorii, in hoc affectu læduntur. Accidit autem post purgationem, ob inordinatam spiritus flatuosi motionem ex infernis ad superna transmisi. Spiritus enim animalis, primum instrumentum animalium actionum, vna cum vaporibus in caput elatis, errabundo motu fertur, & parti apprehensiuæ, vt oculis, falsam præbet imaginationem, idem accidit ebrijs, quibus cuncta circumferri apparent, quoniam dum spiritus animalis sic obuoluitur, acies visus in vnam rem figi non potest. Refert autem nihil visum, an rem visui obiectam moueri. Si phialam aqua plenam circumagas, vel corpus veritas: phiala, & te quiescente, motus aquæ, & spirituum in gyrum perseverat. Vertiginosus ventus, Græcis typhon dicitur, qui in gyrum conuertitur, & eundem ambit locum, vna leuio ra omnia vt festucas, plumas, puluerem, aliaque grauiora circumfert. Flumina vbi incurere in aliquod saxum ad latus ripe prominens, vel flumen contra fluentem vt alterius fluxum remorari possit: contorquentur in se aquæ, & in orbem sine exitu flectuntur: ita vt circumlate in se sorbeantur. Motus hic deprauatus spiritus animalis, in cerebri potissimum ventriculis, & arterijs carotidibus fit: quoniam bona ipsius pars in illis residet locis, quæquam re vera per totam cerebri substantiam diffusus sit.

Istud autem symptoma hoc modo curabis, si sanguinem abundare videris, humeralem incide: scarificatio item cartilaginis aurium, & cucurbitulæ ceruicibus & cruribus affixæ, in id admodum conducunt: & præter hæc victus ratio tenuis, quæ sanguinem minuatur, post quæ omnia confert aquæ dulcis balneo lauari.

¶ Si sanguis abundare videatur, humeralis vena secanda est: præsertim si in capite tantum plenitudo appareat, viresque constant, nam si in toto corpore quantitate peccet, media vel axillaris iuxta huius auctoris mentem aperienda est. Græci in affectibus capitis & colli humeralem tum ad reuellendum tum ad euacuandum incidunt: in qua nec acervatim & semel, nec protinus à purgatione vacuandum, sed paulatim & ex intervallis, & iuxta interposita mora, ne vires collabantur: congruam mensuram detrahendam censent. In ipso tamen impetu morbi sanguis vacuandus non est: sed vel expectanda est omnino quies, vel certè remissio. Post sanguinis missionem cartilaginis aurium scarificatio non in postremis confert: quoniam tum humores, tum vapores eò reuollunt: cucurbitulæ ceruicibus: hoc est, occipitio affixæ fortiter tum vacuant, tum reuollunt: dorso verò natibus, poplitibus alijsq; partibus distantioribus admodum longius quidem retrahunt, sed non æquè, nec ita citò partem affectam onere leuant. Si tamen occipitio primum, deinde omoplatis, post natibus, demum poplitibus affigantur, interposita aliqua mora, prius quam auferantur à singulis harum partium, longè vtiliores sunt. Victus ratio tenuis sit ex cibis boni succi, parum nutrientibus, vacantibus flatu, frigidis, ventriculo, & ori ipsius gratis, vrinam cientibus. Alijs etiam ab his remedijs tum repellentibus, tum vacuantibus, tum roborantibus ad hunc affectum expugnandum vtendum est: quæ nos consultò omisimus, quandoquidè illa & Græci, & Arabici, & Latini auctores abundè tradunt. Cæteris omnibus peractis curationi colophonem addit balneum aquæ dulcis, in quo collo tenuis manendum & modica duntaxat calida irrorandum caput: deinde vbi è folio egressus fuerit, ter, aut sæpius frigida aspergendum est.

Si autem vertigo est ab humorum copia, curatur educto humore, vomitu, aut deiectione, post quæ cerebrum, his quæ affectui con-

Gale. lib. 4. de victu acu. & cap. 8. lib. 3. loco. affect. Manar. li. 17. epist. 11.

Arist. proble. 2. o. secti. 3. & Aphor. di. proble. 57. secti. 2. Arist. de mundo & in meteo. seneca li. 5. naturalium questionum cap. 13. Arist. proble. 5. secti. 23.

Lib. 1. cap. de vertigi. Gale. lib. de sanguini. missi. & de fanit. tu. Acti. ca. 7. sermo. 2. lib. 2. Paul. Auic. Gra. di.

Mesu. hic & li. 1. cap. de vertigine. Gale. commen. in aphor. 69. lib. 5. & cõmen. 10. lib. 2. de victu acu.

Acti. ibidem.

Libri primi

ueniunt, roborandum est. Frictio quoque partium inferiorum, & vaporum resolutio, & in contrarium reuulsio: & partis transmittentis (ut ventriculi, hepatis, lienis, folliculi fellis, aut alius) correctio, confert.

Rasis. 9. ad Almā. ¶ Si alius à sanguine peccet humor, isque ad os ventriculi spontè feratur, subuersione nauis seamque proritet, nulla repugnante indicatione, vomitu euocandus est: alioqui auertendus vomitus, quoniam caput replet. deinde medicamento humori peccanti educendo idoneo vtendum est. Sin illa symptomata abfuerint, cathartico medicamento aliquoties iterato (si opus fuerit) redundans humor extrahi debet. Materia igitur à parte affecta partim vacuata sensibilibiter, partim resoluta calfacientibus idoneis, partim repulsa frigidis, partim retracta frictione alijsque remedijs: caput roborandum est. ne in posterum materiam nec flatum recipiat, neque gignat. tum etiam parti, quae humores vel flatus transmissit, prouidendum est remedijs affectum illius expugnantibus. Cetera, quae ad vertiginis exactiorem curationem desiderari poterunt, ex prescriptis autoribus petantur.

Gale. lib. 2. cōp. ph. p. in remedijs Archige. ad dolorem capitis.

DE VISVS IMBECILLITATE post purgationem. Caput tertium.

Visio fit imbecilla, interdum ex siccitate immodica vacationi superuacuae succedente: interdum ab humore in neruo cauo coacto, quem medicamentum liquauit quidem, sed non vacuauit: interdum à vapore crasso, turbido, quem medicamentum ad caput, & videndi instrumenta subleuat.

Gale. li. 10. de visu par. & Acti. cap. 47. sermo. 3. libr. 2. & Aritō. proble. 14. secti. 31. ¶ Visus imbecillitas visoriae facultatis symptoma est: cuius cum variae sint causae, eius tamen, quae purgationi immodicae succedit, tres praecipue maximeque vulgatae sunt. Prima siccitas totius corporis capitique, praecipue tamen oculorum. Nam spiritu visorio, humoribus, tunicisque oculorum affectam per purgationem vacuatis vel siccatis, visus obtundi hebetarique solet. Altera, liquatus commotusque in capite, vel oculo à medicamento humor, non tamen vacuatus: qui nerui optici cavitatem occupauit, morbumque in figura fecit. Per quem quoniam liberè non potest influere visorius spiritus, visio imbecillior redditur. Tertia, vapor crassus turbidusque à medicamento excitatus, sursumque ad caput, & oculos tandem elatus: ubi cum visorio spiritu confusus visui tenebras offundit. Optici nerui caui dicuntur, non quod reliqui omnes cavitatem non habeant (sunt enim omnes veluti canales quidam, per quos sensus motusque in totum animal dispensatur) sed quod hi sensui manifestam, ceteri insensibilem cavitatem obtineant.

Gale. lib. 3. de visu par. & c. 9. metho. & cap. 1. libr. 4. de differen. & caus. morb. & sympto. & Apho. proble. 67. secti. 2.

Si igitur visio imbecilla sit ob siccitatem vacationi immodicae succedente, humectantibus curanda, cibo, potu, & reliquis omnibus, quae corpus totum, & visus instrumenta [praecipue] humectant: cuiusmodi sunt, balneum, somnus, corporis nutritio, & alia huiusmodi.

Apud Gale. Acti. Paul. Radium, & alios prope insanos. ¶ Si immodica siccitas visus imbecillitatem attulerit, cibo, potu, proba nutritione, balneo, somno, & ceteris corpus totum, & oculos praecipue humectantibus expugnanda est: quorum amplam copiosamque materiam apud eos, qui curandi methodum conscribere, comperies. Cibus & potus aequaliter totum corpus humectant: oculos tamen praecipue humectabunt, si illis optica medicamenta alimentosa miscueris. Balneum aquae dulcis mediocriter calentis humores liquat, & madorem quendam partibus omnibus impertit. Diu tamen in eo immorandum non est, alioqui partim sudore immodico prouocato, partim resolutis in

Theorema quartum. LXXVIII

vaporem humoribus, siccat. Balneum oculi, hoc est, humidum fomentum, oculos peculiariter iuuat, quoties à prædicta causa originem duxit. Somno humectandi vim tum Philosophi tum Medici concedunt: per quem non obscure oculi humectari videntur. Probatio summo studio procuranda est: nam aliter frustra ingeruntur cibi.

Gale. lib. 10. metho. meden. & Rasis in. 9. ad Almah. Gale. cõmen. in aphor. 1. li. 6.

- 5 Si ab humore, quem medicamentum in visus instrumenta coegit: curatur catapotijs coccijs, & ex hiera, & ex aromatibus, quorum descriptionem habes. Destillato quoque in oculos succo chelidonij, & foeniculi: & felle alcubugi, aut ericij, aut aquilæ, aut capræ, aut collyrio ex fellibus.
- 10 ¶ Si à medicamento liquatus commotusque humor, non tamen vacuatus, sed in opticis nervis conceptus, visus imbecillitatis causa fuerit: primum is congruis medicamentis educendus est, ut catapotijs coccijs, hiera Galeni, alephanginis, si bilis vel pituita à capite detrahenda est: alijs, ut Indis, de lapide lazuli, & Armeno, si forte melancholicus humor vel melancholia: quarum descriptionem in antidotis scripsit autor. Deinde ad topica remedia, quæ roborare visum, acueri, humores crassos tenuare & resolvere possint, veniendum est. Huius generis sunt chelidonij maioris, foeniculi, aliarumque non paucarum stirpium succus in oculos destillatus: fel quoque alcubugi, ericij, aquilæ, capræ, & ex fellibus collyria, si oculis illinantur, mirè iuuant. Alcubugi perdicem interpretantur nonnulli, interpres Serapionis in simplicibus capite de fellibus dorog perdicem reddit. In synonymis Auicennæ, & fen. xj. lib. ij. capite de tremore cordis calido alcubugi perdicem significare volunt, ut Gradi. in commenta. in nonum ad Almanfo. Rasij cap. eodem quo Auicennas. Pandectarius alcubi pro alcubugi legens (nisi mendosus sit codex) perdicem vel Phasianum significare scribit. A quibus omnibus (si codex mendo vacat) dissentit Mesues, quippe qui capite de debilitate visus fella alcubugi & perdicis ceu diuersa recenset. Nos quidquid sit alcubugi, certo scimus fel perdicis ad oculorum imbecillitatem, suffusiones, aliaque huiusmodi mala non vulgariter conferre.

Gale. lib. 4. cõpo. ph. p. & li. 10. sim. pli. cap. de bile. & alijs plerique auctores.

Gale. ibidem.

Si ex vapore crasso & turbido, curatur vacuata materia, à qua resoluitur, & repressis vaporibus sursum ascendentibus, per partium infernarum tum frictionem, tum exercitationem: & instillatione collyriorum, sicut diximus. Ad hæc, ante cibum quidem ventriculus excrementis purgandus est, ut hieræ picræ infuso, aut aloës, aut absinthij decocto, aut oxymelite scillino: post pastum vero vapores à cibo leuari solitos prohibendi sunt, coriandro videlicet, cydonio, & similibus. Post, quæ visum roborant, oculos tergent, ut necessitas exigit, admouenda sunt.

- ¶ Quandoquidem flatus humor tenuatus est, vaporis materia humor esse solet, quemadmodum fufius in primo theoremate docuimus. Humor igitur, qui flatus causa est, submouendus primum, tum vapores iam geniti & in capite contenti reuellendi reprimendique sunt. Reuellimus frictione, exercitatione partium inferiorum, alijsque remedijs vulgo notis. Reprimimus collyrijs, & alijs ocularijs medicamentis refrigerandi, vel astringendi vi præditis. Veruntamen ante hæc omnia humor qui flatum generabat (ut proximè diximus) ieiuno stomacho purgandus est medicamentis humori educendo, & parti vacuanda appositis. Quibus omnibus ex arte administratis, vaporum ascensus in caput aptis in id remedijs prohibendus est. Demum ad remedia à proprietate occulta & manifesta oculos roborantia, & tergentia, si quæ sint sordes, transeundum. Roborant oculos, quæ visum acuunt, spiritus augent, partes oculi aduersus iniurias tum externas tum internas muniunt. Utendum igitur solum, roborantibus, vel tergentibus, vel utrisque, prout affectus exigit: vel his uteris remedijs,

Aphrodi. proble. 58. secti. 2.

LIBRI PRIMUS Libri primi

quantum tibi videbitur. nam tergentia & roborantia interim plus, interim minus, desiderantur. Remedia appositissimè, nisi Medicorum libri illis referti essent,

DE VENTRICULI IMBECILLITATE post purgationem. Caput quintum,

Commune nomen est imbecillitas ventriculi, nam interdum in toto ipsius corpore reperitur, tuncque omnium facultatum, quarum ipse est principium, sequitur imbecillitas: interdum parti ipsius superiori est propria, & tunc appetentia fit imbecilla, interdum parti ipsius inferiori, quam coctio imbecilla sequitur: interdum fundo ipsius villisque retinentibus, cui retentricis imbecillitas succedit.

Ventriculus (quem recentiores Medici cum Celso stomachum vocant) multis morborum generibus expositus est: sed imbecillitas, qua de nunc agitur, varias ob causas provenit. Quam eo nomine quidam promiscuè vtantur, infirmitatem impotentiàmque ipsius ad naturales actiones obeundas indicare volentes. Sed huius infirmitatis causam si non intelligunt, in varios necessum est incidant errores. Mesues vbi hac imbecillitate partes primùm affectas, signaque illa indicantia exposuit: causas læsarum actionum, quantum scopo illi proposito ex vltimo esse visum est, exactè declarat: deinde indicationes curatrices scribit: postremo remedia particularia singulis causis respondentia. Ventriculus quanquam actiones habet toti corpori communes, tamen corporis ipsius quadam sunt partes, quæ in actione certa videntur habere prerogatiuam. Quandoquidem eius suprema pars (quæ os ventriculi peculiariter, cor, & stomachus abusiue, nominatur) vi appetendi non solum naturali, verùm etiã animali prædita est: qua de causa exquisitus est in ea sensus supra reliquas corporis partes. Quam obrem abolita, debilis, deprauata appetentia hanc præcipuè partem malè habere indicant. Coctio alimenti in fundo ipsius perficitur: quare carnosus magis ea parte factus est. Hæc itaque vitata argumentum est affectum ad fundum eius referendum esse. Quod si idem fundum, pylorus, & obliqui villi, qui retentioni inserviunt, vitium contraxerint: retentrix facultas vitatur. At si totum ventriculi corpus malum occupauerit, actiones omnes ipsius lædi necessum est. Habes totius & partium ventriculi vsum, læsionem, signaque discutiendarum affectionum partium, sequitur vt de causis proposito nostro accommodatis agamus. Nam reliquas ventriculi actiones vt attractricem, expultricem, sub his tacitè complexus est.

Accidit autem ventriculi imbecillitas post purgationem, vel quod ipsa ventriculi intemperiem pariat: aut quoniã immodica inanitio extenuat, rarefacitque ipsius corpus: aut quia humor benignus supernatans vacuatur, & noxius poris immerfus, aut adhærens, aut imbibitus relinquitur: aut quia pars aliqua medicamenti in ventriculo permanet villis eius adherens: aut quia in eo mouit materiam, sed non expulit: aut quia medicamentum ipsum est aduersum, & multum acre, quare vehementer afficit, & vlcera ventriculi superficiem. Agens nanque in rem exacto sensu præditam, vehementiùs imprimitur.

Causas imbecillitatis ventriculi post purgationem exponit ad medicamentum purgans, vel ad humorem vacuandum referenda, vt rectè Mondino visum est. Purgatio, seu potius medicamentum purgans imbecillitatem ventriculo parit, quia intemperiem insignem

Col. cap. 2. & 3.
li. 1. & 24. & 25.
lib. 2. & 5. lib. 4.
& Gelli. cap. 11. li.
17.
Gale. lib. 4. & 7.
metho. meden.
Imbecillitas non
nisi à magna in
tèperie est: potest
itaque ventricu-
lus intemperatus
esse quin sit im-
becillus. Ex li. 4.
metho.
Gal. lib. 4. de vfu
par. & li. de facu-
natu. & commen.
in apho. 20. li. 2.
Idem lib. 8. cõpo.
ph. p. bis. & 5. de
locis affe. & ca. 7
li. de caus. symp.
& li. 2. cõpo. ph.
p. & cõm. 18. li.
1. de vic. acu. & 4.
& 9. de vfu par.
& 3. de crisi. & 6.
sani. tuen.

Theorema quartum. LXXIX

lidam siccam excitare potest. Cum enim medicamenta omnia vehementer purgantia calida
 sint & sicca, pro sua intemperie alterare afficeréque non solum ventriculum, verum etiam
 vniuersum corpus, febrimque in eo suscitare valent. Iam immodicam inanitionem ventriculi
 corpus colliquare extenuareque, rarefacere laxumque reddere, & vacuato calore etiam cum
 5 humore benigno frigidam siccam intemperiem gignere posse: in confesso est. Humor in ven-
 triculo vel est in capacitate ipsius, vel tunicis imbibitus, immersus, adhaerensue. Ille quouis
 medicamento detruditur, hic non nisi validiori, quin si astringentibus ut absinthio, aloë ex
 purgare hunc coneris, benignus, si quis sit in capacitate contentus, educetur: malus noxius-
 que magis magisque affigetur, imbibetur, haerebit. Porro praeterea medicamentum oblatum gene-
 10 re vel ex accidente esse malignum, cuius acrimoniam, morsum, vellicatumque non ferens ven-
 tricus, protinus a se expulit, quem humor tantum in capacitate contentus secutus est: preter-
 tim si imbibitus, adhaerens, immersusque, humor crassus letisusque est, nec vacuationi per me-
 dicamenta incidentiam, tenuantiam, tergentiam preparatus. Si medicamenti acrioris reliquiae ven-
 triculi villis haerint, dolorem rodentem, vlcus, conuulsionem, aliaque grauissima mala, prius
 15 dicta, inuehere possunt. Qui sic affectus qui potest recte actiones suas obire? Quod si como-
 uit materiam, sed non expulit: necessario nauseabundus erit, appetitu priuabitur, tremet, estua-
 bit, vexabitur: cui, nisi cito prouisum fuerit, si malignus multusque sit humor, periculum est,
 ne animi deliquium, syncope, conuulsioque succedat. Denique medicamentum acre, mor-
 dax, vrensque, imbecillitatis causa esse solet. quoniam cum ventriculus exquisitissimo sensu
 20 praeditus sit, mordendo, rodendo, vlcerano eum vehementer afficit. Nam pars quauis quo
 exactiori sensu a natura donata est, eo mitiora leuioraque medicamenta requirit. siquidem
 acrioribus vehementioribusque (ut cetera sunt paria) grauius afficitur, quam quae obtusio-
 rem sensum habet.

Gale. commen. in
 aphor. penul. lib.
 1. & alijs locis iam
 prius adductis.
 Gale. lib. 7. me-
 tho. & 8. cap. ph.
 p. & 6. sani. tuen.

Gale. commen. in
 aphor. 1. lib. 5. &
 libr. de tremore.
 palpi. & c. alijsque
 locis.

In. 2. theore. cap.
 de tritura.

Gal. in libris. me-
 tho. & de compo.
 ph. p. passim.

Huic autem morbo, quoniam multorum aliorum elementum
 25 est, occurremus, cognita prius ipsius causa, sumpta indicatione
 ab his, quae ipsum excitant; partim per ea, quae corrigunt quantum
 incommodi a medicamento ventriculus accepit; partim per ea,
 quae imbecillitatis causas auferunt, corriguntque; partim nunc per
 ipsum roborantia: partim per ea, quae prohibent materias ab alijs
 30 partibus in ipsum effundi. Id quod frequenter contingit, preter-
 tim cum materiae redundat in aliqua parte vicina, eaque robusta;
 & ventriculus imbecillus est, & ad recipiendum paratus. Agens
 enim & si imbecillum, facile imprimi, cum rei adest preparatio,

¶ Vniuersales scopos, quos intueri oporteat, qui ventriculi imbecillitatem curaturus est,
 35 nunc proponit: traditurus mox speciatim materiam, per quam eos possit attingere. In pri-
 mis consulit, ut hunc ventriculi affectum omni adhibita cura submoueamus: quandoquidem
 multorum morborum, nisi tempestiue occurratur, elementum principiumque esse solet. Nam
 cum ventriculus publicum instrumentum sit, habeatque actionem toti corpori communem,
 si quod in eo vitium sit, vniuersum corpus lesionem sentiat oportet: praesertim cum ipsum
 40 per nervos, arterias, venas, cum partibus principibus, cerebro, corde, hepate, maximum ha-
 beat consensum: quibus per consensum laesis, corpus vniuersum offendi necessum est. Cognita
 igitur imbecillitatis causa, indicatione sumpta ab his, quae eam excitare posse paulo ante
 dixit: in curatione hoc modo te geras oportet. Primum causa submouenda est, nisi vrgens
 aliquid curationis ordinem peruertere compellat. qua sublata, communis noxa, qua in ven-
 45 triculum purgantia imprimunt, corrigenda. deinde ventriculus roborandus. demum si qua in
 eum fluxio ab alijs partibus transmittatur, prohibenda, & ventriculus roborandus, ne am-
 pliùs eam recipiat. Est verò fluxionibus recipiendis opportunum admodum obnoxiusque ven-
 50 tricus: quippe ut ab eo alimentum in omnes corporis partes dispensatur, sic illa extremum

Ex libr. 4. de vsu
 parti. & de facul.
 natura. & cap. 5.
 lib. 5. de locis af-
 fectis. & 8. capo.
 ph. p. & ca. 7. lib. 1.
 de caus. sympto.

Lib. 4. metho. &
 alibi aliquoties.

Idem lib. 3. facul.
 natu.

Libri primi

ta in illum transmittere consueverunt. Id quod tunc maximè fit, cum ipse imbecillus est, & pars transmittens robusta. Ille enim quia imbecillus, resistere nequit, sed promptè recipit: hæc quia robusta, vehementer à se expellit quidquid qualitate vel quantitate ipsi molestum erat. Agens enim, licet alioqui natura debilius, promptè agit, si passurum corpus ad patiendum paratum est: quo modo ignis scintilla ferro è silice excussa fomentum celerrimè incendit, si hoc ad incendium concipiendum idoneum ritè que paratum sit. Sed quia de corrigenda fluxione, vt de alijs, quæ hic recensuimus, speciatim dicturus est, super sedendum his hoc loco duximus,

¶ CANON PRIMVS.

Vm medicamentis purgātibus propè omnibus propriū sit, stomacho nocere, multisque causis & modis ipsum laessere, ob suæ substantiæ contrarietatem & actionis violentiam in ventriculum ipsa recipiētem, ipsiusque naturam: multa curā his tum causis, tum modis molestiarum resistēdum esse dicimus, his præsertim, quæ ipsum roborāt. quibus succedat qui es somnūsque: vt alimentis his delectis, gradatimque datis, quæ ventriculum robovent, eiusque partes in vnum cogant, vt lassitudinem, quam purgans medicamentum ipsi imprellit, abigant.

¶ Expositurus qua ratione & via, quibusque remedijs, his tum causis tum modis imbecillitatis ventriculi particulatim occurrendum sit: primū incommodum, quod à medicamento ventriculus accepit, quo pacto auferendum sit docet. Quoniam *videri poterat* curatio nis ordinem à causæ oblatione incipere debuisse, nisi quis *dixerit, deleteriam* medicamenti vim ante omnia discutiendam: ne si primo quoque tempore illi non provideatur, ventriculus insigniter *læsus* actiones proprias exactè obire non possit. Sed hanc lesionem Hippocrates eiusque assecla Galenus seminibus odoratis, alijsque rebus similibus, purganti medicamento mixtis præcauendam esse censuerunt. Sed dici etiam potest, ventriculi imbecillitatem causamque ipsius ad tempus latere posse, deleteriam medicamenti vim medicamentis saltē vehementioribus inesse nulli non esse perspectum: ob idque huic primū esse cautum, secūdo causæ. Sed his obiter dictis, ad expositionem propositæ orationis accedamus. Quoniam maxima purgantium medicamentorum pars ventriculo, sed præcipuè ori ipsius, nocere cōsuevit (siquidem dum ad fundum ventriculi deferuntur, os ipsius non qualitatem medicamento purgantis modo, verū & substantiæ, quæ in transitu hæret, præsertim si liquida sit, aliquid assumens, vehementer lædi consuevit) præcipuo studio huic noxæ consulendum est. Nam eiusmodi medicamenta substantiā vētriculo totique corpori aliena sunt, actionis violentiā ipsum imprimis ventriculum offendunt. Nam ab eo amplexa alterantur, in actum que rediguntur, quem postea ipsa pro sua qualitate quandiu in eo detinentur, alterant, & afficiunt, ipsiusque temperamentum facultates actionesque omnes ab eis prodeuntes peruertunt. Deligenda igitur alimenta boni succi, concoctu facilia, roborantia, & calida vel frigida, humida, sicca pro indicationis varietate. atque ea primū exigua sint, deinde gradatim facienda est accessio. ne si multa, semel offerantur, vires ventriculi obruant subito. Cui quies tum corporis tum animi succedat oportet: vt melius exactiusque adiones suas ventriculus perficiat, roboreturque. Nam corporis motus cibum in ventriculo fluctuare facit, prohibetque ne ab eodem circumplectatur, retineatur. quin vomitus interdum sequitur, præsertim si motus concitator sit. Motus animi coctionē impedire posse in confesso est tum Philosophis, tum Medicis. nam spiritum caloremque natium ad cerebrum confertim effert: quare cibus non bellè coquitur: quin vel acescit, vel corrūpitur. Somnus post iustum

Aphrodis. proble.
26. lib. 1. & Gale.
li. 1. de disse. feb.

Gal. lib. 2. de vic.
acu. cōmen. 11. &
12. & li. quos me-
dica. & c.

Gale. ibidē & Cor-
ne. Cel. cap. 12. li.
2. & in proœmio
lib. 5.

Gale. ibidem & in
primis libris sim-
pli.

Idem libr. 7. me-
tho. medē. & aph.
17. li. 1. & 51. li. 2.

Themisti. cap. 19.
in lib. de somno.
& vigiliā.

Theorema quartum. LXXX

temporis intervallum elapsus à cibo initus, non mediocriter confert, de quo paulò post latius differemus.

Neque imitandi sunt, qui post purgatorium medicamentum festinanter iura pingua, & pulmenta mollia propinant: cùm hæc
 5 ventriculum laxent, & emolliant, & repleant, & fastidiū nauseam
 que generent. Quanquam iusculum huiusmodi sorbere interdū
 confert, tum præsertim, quando necesse est medicamentum violē
 tius à partibus nutritorijs deturbare. Lauat enim & citò lubrica
 re facit.

10 ¶ Damnat abusum quorundam post purgatorium medicamentum iura pingua pulmenta-
 riæque temerè quibusvis imperantium: quæ ventriculum alioqui à medicamento offensum
 laxatumque impensius tum offendunt, tum laxant, tum emolliunt, tum replent, tum cibi fa-
 stidium nauseamque inuehunt, & quia in ore ventriculi supernatant, neq; ad fundum ipsius,
 15 locum concoctioni dicatum, deferuntur, si non vomuntur, certè cruda permanent, vel tar-
 de coquantur. Larga namq; humiditas vinctuosa, pinguisque huiusmodi accidentia stoma-
 cho imbecilli (quo in numero magna pars purgatorū sunt) facile conciliat. Neq; ob id diffi-
 temur iusculum huiusmodi interdum conferre, quin ad expellendas medicamēti malignio-
 ris reliquias, & medicamenti perniciosam vim frangēdam, salubriter vsurpari profitemur,
 alioqui purgatis minimè conuenit.

Gale. cōmē. 8. li.
 1. de vict. acuto-
 rum.

20 Dandus itaque tunc cibus est, qui vētriculi partes laxas in vnū
 cogat, ipsūmq; roboret: qualis maximè fuerit subacidus, aroma-
 ticis & stypticis conditus, vt miuā, & segles, & similibus.

¶ Cibi naturam & qualitatem congruam huic accidenti expendit: cæterum cùm quæ sine li-
 mitatione scribuntur, præcepta medica, periculosa bona ex parte sint, imbecillis stomacho
 25 ob purgationem vnica victus ratio, quæ omnibus competat, præscribi nō potest. Nam cùm
 variæ sint causæ, quæ stomachum imbecillum reddere possint (quas prius reddidimus) pro
 causarum varietate, natura peccantis humoris, morbo, temperie, alijsq; indicationibus me-
 dicis, ratio victus imperanda est. Semper tamen qualiacunq; sint remedia calida, frigida, hu-
 mida, sicca, roborare debent, ne vires ipsius dissipētur. Si igitur ventriculus laxus sit & disso-
 30 lutus, exhibendus cibus est, qui partes ipsius laxas cogat, ipsūmq; roboret. Si simul intempe-
 rie calida tantum laboret, nulla reclamante indicatione, subacidus & subausterus idoneus
 est. condiendus igitur oxalide, vua acerba, succo granatorum, miua sine aromatibus, simili-
 busq; alijs. Quibus non nihil aromatum misceri potest, vt robori partium principum pro-
 uideamus. Quod si imbecillitatis causā intemperies frigida fuit, calida tum alimenta, tum
 35 condimenta deligenda sunt, vt diacydonium cum aromatibus, miua aromatica, menta, ca-
 sia, caryophylli, aromatica species, & huius generis alia, quæ simul roborent, simul calfa-
 ciant. Iam si intemperies sicca malo principium attulit, humidis propugnanda est, vitanda
 acerba, austeras, salia, amara, acris. Sin humida, quæ vitanda diximus, præcipienda. Semper
 enim ei, quod exuperat, contrarium inducendum est. neq; protinus vbi ventriculus imbecil-
 40 litate laborat, ad astringentium vsū confugiendum. nam is error iam inde à Galeno repræ-
 hensus est: sed cùm octo sint intemperies, cuiq; contrarium obijciendum est, qualitatis ta-
 men gradus pro excessu & indicationibus consentientibus vel repugnantibus temperan-
 dus, vt libro septimo methodi copiosissimè docetur. Segles condimenti genus esse hinc con-
 iectura ducor.

45 Paucus autem dandus est, quantus scilicet ventriculum grauatus
 turus non est, gradatimque augendus, donec ad consuetam ven-
 triculi quantitatem ventum sit,

Gale. cōmē. 13. li. 2. de vic. acu. & 7. metho. & Hippo. & Gale. apho. 13. 14. 17. lib. 2.

¶ Modus cibi exiguus primū est: nam multum natura ex purgatione agitata labefacta & coquere nunquam poterit. Tantum igitur cibi prima die exhibendum est (neque enim idem omnibus conuenit modus) quantum cuiusque naturā domare posse cōijciat Medicus, deinde paulatim sensimque augenda est quantitas, donec ad consuetam vētum fuerit. Vbi enim est imbecilla virtus, paulatim & sapē nutriendum est, vt Gale. & Hipp. autores sunt.

Cibis autē & iusculis omnino miscere oportet mentā, omphacium, cydonia, Cestiana mala, succum granatorum, & rhois, aromata, cydonia condita, miuam.

¶ Iuscula paranda ex carne veruecina, hēdina, gallinarū, pullorum gallinaceorum, perdicū, caporū, turdorum, turturū, phasianorum, attagenarum, merularū, summatim animalium boni succi, & facilis concoctionis: inter quæ monticolas aues, & quæ in dumetis versantur, non immeritō referes. Sint etiam vniuersæ eiusmodi animantes tum quæ volatu, tum quæ pedibus fidunt, iuuenes, exercitio vtentes mediocri, & alimento cōgruenti, & liberę. Oua item forbilia, tremula, gallinaceorum testes conueniunt. Alteranda verò sunt eiusmodi iuscula menta, aromatibus, & huiusmodi alijs stomachicis calidis, astringentibusque medicamentis: si indicationes curatrices frigidam intemperie imbecillitatis causam indicant fuisse. Quod si vice versa calida intemperies mali origo fuerit, tunc omphacio, cydonijs, granatorum succo, rhois culinarij alijsque huius generis. Breuiter cibi boni succi, coctu faciles, ventriculo grati, astringentes roborantēque imperandi sunt: contrarium semper ei, quod imbecillitatis causa fuit, opponendo, non neglectis alijs indicationibus. Cestiana etiam hoc loco pro matiana substituiimus in eadem persistentes opinione: quanquam quod ad curationem attinet, parum referat, num cestiana, an matiana legatur, siquidem vtroque nomine, mala astringentia intelliguntur: quæ, vt reliqua omnia astringentia frigida, non sunt temerē cuius intēperantiæ præscribenda, sed calidæ & humidę, eique soli ad vnguem conueniunt. Imperantur tamen ferē modicē astringentia, calida, vel frigida, prout res exigit, post purgationem medicamento præsertim malignioris: tum quoniam os ventriculi a catharticis offensum laxatumque est: tum etiam quoniam robori ipsius perpetuò consulere oportet.

Scandiana Celsus commendat.

Gale. libr. 7. metho. meden. & li. 3. comp. ph. p.

Bibant autem vinum odoriferum tenue, leue, aquā veluti ex sole parum calente congruenter dilutū: pauca quoque rosata adiecta. Dulce autem vinu huic affectui non congruit, vt nec crassum nec turbidum.

Gale. lib. 6. & 7. & 12. metho. & aphor. 11. lib. 2. & li. 1. de victu acu. & 5. sanita. tuen. & de enchy. & ca cochy. Gale. lib. 10. metho. ad finem.

¶ Si febris abest, vinum odoriferū, tenue, aquosum, ολιγοφόρον ab Hippocrate dictum, ὑδατωδες ab alijs, concedi potest, cuiusmodi fere sunt aiba: quædam etiam rubra talia cōperiuntur. Huius generis vina spiritus caloremque natium amissa instaurant, facile concoquuntur, & distribuuntur, vires reparant. Dilui autem debet aquā si uuali, vel fontana, vel alia cocta veluti ex sole tepente (qualis quę fontana vocatur est, quæ frigoris quod ferit, & teporis qui resoluit est media) cui nōnihil rosaceæ, vel canelata, vel maltichinę vocatarum ad roborandum admixtum fuerit. Modus autem aquę neque excedat, neque deficiat, sed cōgruens esto: quem Medicus natura prudens ex vini natura, ventriculi affectu, ægrotantis viribus, reliquisque Medicis indicationibus, ita conijciat: vt tum vini, tum aqua, vitatis in modis, vtriusque emolumentis fruatur. Dulce vinum vt crassum & turbulentum neutiquam huic affectui congruit: illud quia obstruit, si atuosum est, nauseam vomitumque parit: hoc quoniam ægrē concoquitur, distribuiturque. Si febris adest, præsertim acuta, exhibenda est aqua, in qua passulæ coxerint, aut parum sachari triti in calicem conijciendum: vel si virium ratione nonnihil vini concedatur, ita temperandum erit, vt rectē æger se vidisse, non bibisse vinum (vt est apud Galenum) dicere possit.

Lib. 3. de vic. acu. cap. de aqua.

Aqua præterea tum calida, tum exquisitē frigida prorsus vitari

Theorema quartum. LXXXI

da est: illa enim ventriculum laxat, virtutemque eius dissipat: hæc imbecillum calorem ipsius extinguit.

¶ Impensè frigida stomacho imbecillis minimè congruit, quoniã ventriculi partes neruo-
Gale. lib. 9. & 10. metho. medens
 sas ferit, calorem natium extinguit, concoctricem vim vel abolet, vel infirmit. calida spiri-
 tum, calorem, humores ipsius resoluit, & dissipat, eiusdem corpus laxum reddit: quo fit, vt
 5 actiones suas minis exactè obire possit. Sit igitur nec exactè calida nec frigida, qualis est,
 quæ vlgò fontana dicitur.

Potus verò sit parcus: & licet videantur sitire, potu largo corū sitim placare ne tentes, nam sitis tolerantia ventriculū roborat.

¶ Iusta purgationis indicium sitis est, sicuti capite sexto huius theorematis latius tradetur.
Gale. lib. 8. eōpō. ph. p. & lib. 3. de caus. symp.
 Quæ largo potu sedanda non est, quoniam is in ventriculo fluctuaret, eumque relaxaret, im-
 becilliorēque efficeret, præsertim si retentrix ipsius virtus imbecilla sit ob redundantem
 humiditatem. Parcus igitur esto, nam melius coquitur, distribuitur, nutrit, vnde ventricu-
 lus robustior euadit. Ad hæc, dum non ita copiosa humiditate redundat, retentrix facultas
 15 validior est, totūque ipsius corpus intentum coactūque est magis. Ita tamen moderan-
Idem lib. 7. metho. medens
 dus est, vt affectibus ventriculi respōdeat, nam largior sit, si calida sicca intemperies ventri-
 culum imbecillum reddidit: parcior, si frigida humida: & in alijs cōiugationibus similis ser-
 uanda est ratio.

Vitent præter hæc pinguiã, fructus, pisces, cibos coctū difficil-
 20 les & mali succi, coitum & iram. Hæc enim post purgationē cor-
 pus senescere faciunt, aut in morbos præcipitant.

¶ Pinguiã quamobrè vitanda sint in superioribus cōprehensum est. Similiter fructus & pi-
 sces reliquosque cibos mali succi, & cōcoctū difficiles fugiendos esse neminem latet: vt bo-
 ni succi & coctū faciles deligendos. Sed quoniam fructuum pisciumque, vt aliorum ciborū
 25 varia est materia, virēsq; dissimiles sunt: in illis deligendis prudenter se gerat Medicus oportet,
 causis imbecillitatis ventriculi contrarios facultate cibos aptans. Eligenda hæc materia
 ex libro. vij. methodi, & libris de alimētis, de enchy. Latinis, Græcis, Arabibusque scriptori-
 bus. Hic est sententia nostra auctoris verus sensus, alioqui si piscibus fructibusque imbecil-
 lis stomacho omnino interdicit: præceptum vniuersaliter recipiendum nō erit, vt ex libro
 30 septimo methodi cuius perspectū est. Coitus imbecillis stomacho ex purgatione rarus sem-
Ex Gale. cap. 26. artis Medicæ, & Aeti. sermo. 3. lib. 1. cap. 8. & Celso. cap. 1. lib. 11.
 per malus: quoniam calorem natium dissipat, coctionem impedit, corporis vires resoluit,
 benignum humorem exhaurit: vnde corpori alimentum detrahitur, vacuationi superaddi-
 tur vacuatio, agitatione corpus fatigatur: frequens & intempestius vt omnibus prauus, sic
 his perniciosissimus est. Ira, vt reliqui animi motus, vt tristitia, timor, læticia immodica, odi-
 35 um, & id genus alij, vehementer possunt & corpus immutare & omnes ipsius actiones tur-
Gale. ca. 25. artis Medicæ, & Aeti. sermo. 3. lib. 1. cap. 8. & Aphrodisi. in proble. Gale. lib. 1. ad Glau.
 bare. Dum enim calor, spiritus, & sanguis vel magno impetu foras resiliunt, digerunturque,
 vel intrò confluunt, conculcantur, suffocantur, consumuntur, incenduntur: corporis econo-
 mia turbatur, exigua aut nulla facultatis naturalis habetur ratio, quæ cūm aliarū fundamē-
 tum basisq; sit, necessum est, vt etiam hoc nomine hæc duæ lētionem sentiant.

Somnus verò post purgationem vētriculum & corpus reliquū
 40 emendat, & pristino vigori restituit. Ventriculi enim molestias
 ex vacuationis agitationibus succedentes ipsi sedat.

¶ Ventriculus, dum medicamenta in se concepta alterat, & rursus ab eisdem alteratur, non
Paul. cap. 97. lib. 1. & Hippo. lib. 6. epide. parti. 4. aphor. 12. & par. ti. 5. apho. 29. & Gale. cōmē. aph. 1. lib. 2. & 67. de.
 parum lædi, turbaturque solet: quas læsiones turbationesque optimè tollit somnus. Nam vir-
 tus naturalis, retracto per eum calore natiuo ad intimas corporis partes, & præcipuè labo-
 45 rantes (nam eò maximè natura calorem, sanguinem, spiritus mittit, vbi maior est necessitas)
 validior euadit, & exactius actiones omnes absoluit. Quare in ventriculi imbecillitate ma-
 ximè commendatur. Perturbationes omnes tum corporis tum animi sedare idem potest, &

Libri primi

Idem commē. in
apho. 15. li. 4. Ari
sto. lib. de somno
& vigilia.

quoniam facultas animalis ferè tota per somnum ociosa est: naturalis maximè est in labore, partes corporis omnes quiescunt, & refocillantur. Non est tamè protinus à cibis ineundus, nisi longum peruigilium præcesserit. In morbis biliosis & melancholicis maximè commendatur: in pituitosis & soporiferis vt caro, apoplexia, catalepsi, & similibus, non semper post purgationem in laude est, quin sæpius omni conatu est arcendus, ad eum prouocante morbosa affectione. Peritus artifex quantitatem, tempus, ordinemque ipsius, in singulis morbis accuratè præscribet. Mesues ventriculi imbecillitatem citra alius affectus complicationem considerat.

Deligatur itaque cibus & potus talis & tantus, quies, aër temperatus, gaudium, delitiæ, & reliqua id genus victus ratio.

¶ Recolit, & summa quadã cõplectitur, quæ de victus ratione imbecillium stomacho post purgationem dixit, dicique poterant: & concludit vniuersam victus rationem horû ad præscriptas regulas esse temperandam, & excessus omnes pro viribus fugiendos, mediocritatem in omnibus amplectendam.

Balneum verò his est nocentissimum, nisi immoderatiùs vacuètur: tunc enim necessarium esse dicimus. Et hæc ferè sunt, quæ vni cuique post vacationem sunt obseruanda.

Auicē. sen. 4. primi. Hippo. lib. 3. de vic. acu. & Gale. in commē. & apho. 31. lib. 6.

¶ Balneum aquæ dulcis & temperatè calidæ post exactam corporis totius vacationem, si vires non impediunt, ad purganda excrementa ad cutim & habitum corporis hærentia non temerè Auicennæ altero à purgatione die imperatur. At si corpus vniuersum, vel ventriculus infirma sint, vitandum censet, quoniam ventriculi, vt corporis totius, partes laxat, vires resoluendo dissipat. Non tamen ob id omnibus ventriculo imbecillis interdiciendum balneum est, vt ex libro. vij. methodi medendi Galeni cunctis liquet. Quòd si hypercatharsis quem vrgeat, vtile balneum est, sicuti in superioribus est comprehensum. quoniam excrementa, quæ per aluum feruntur, ad corpus vniuersum reuellit: qua etiam ratione corpori noxam affert: ea tamen maiori vtilitate redimitur. Nam nisi fluens aluus sistatur, præsens imminet corpori mors. Et cuncta ferè quæ hæcenus ventriculo imbecillis obseruanda diximus, purgatis omnibus conueniunt.

¶ CANON SECVNDVS.

N auferendis verò causis imbecillitatis vetriculi, vniuersale præceptum est, vt quæ illas auferunt res, omnino etiã ventriculum roborèt: vt simul seruetur facultatum fons.

Quam rem præstabunt cardiaca & stomachica medicamenta.

¶ Ostenso qua ratione noxa à medicamentis ventriculo impressa submouenda sit, consequens est docere, qua methodo imbecillitatis ventriculi causis mederi oporteat. Id quod in hoc canone generatim edisserit, totius curationis summas cursim attingēs. In primis vniuersale quoddam præceptum scribit in curatione omnium partium principum, & habentiũ officium toti corpori commune (quales maximè sunt cerebrum, cor, hepar, ventriculus) obseruandum: nempe non solum dispositionis, quã hæ partes patiuntur, habendam esse rationem per contraria eam curando: verum etiam viribus illarum consulendum esse, per ea, quæ illis partibus familiaria sunt. Sic enim harum partium vires tuebimur, vel certè parum imminutas seruabimus. Quòd si neglectis viribus affectui duntaxat curando intenti simus, sæpè fiet, vt ijs remedijs, quibus aduersus affectum præter naturam pugnamus, partium prosterneamus vires. Ad quarum euerfionem totius corporis imbecillitas necessario sequitur. siquidem harum partium noxa cum toto corpore communicatur. Dum igitur ventriculi imbecillitatis causas submouere studes, tum ipsius, tum cordis robori consulendum est.

Gale. libr. 7. metho. ad finem. & alibi. Actua. li. 1. de vrinis. Gale. lib. 8. cõpo. ph. p.

Theorema quartum. LXXXII

Quoniam hoc vitæ principium fonsque est: citra cuius actionem ne momento quidem animal vivere potest. Adde, ventriculo cum corde maximam esse familiaritatem. vnde fit, vt ferè similes affectus patiantur, similibusque remedijs gaudeant, & vtrunq; alterum in consensum trahat. Ille heparque facultatum naturalium sunt principia. quorum dum vacas curationi, perpetuo astringentia medicamentis affectui curando idoneis commisceas oportet: alioqui harum partium labascent vires, totumque corpus non vulgare noxam sentiet, maxime si resolutibus & laxantibus medicamentis vtaris.

Si igitur imbecillus sit ventriculus, ab intemperie per medicamentum excitata, curabis idoneis ei intemperaturæ remedijs.

10 ¶ Ventriculus intemperies octo pati potest, quarum singule propriam curationem desiderant: quas excitare solent medicamenta purgantia vel facultate sua prima, vel immodice inaniendo, vel replendo attractis eò humoribus, non tamen vacuatis. Qua methodo vnaquæque ex his sit curanda, abundè Galenus docuit libro. vij. methodi, & viij. compo. ph. p.

Si autem imbecillus fuerit, ob id quòd purgatoriū medicamentum latera eius rarefecit, ac extenuauit, curatio est difficilis. Enitendum tamen est, vt curetur partim victus ratione, virtutem eius paulatim instaurante, quiete videlicet, & alimento boni succi celeriter nutriente, sed pauco (qualis est vitellus oui recentis & forabilis, hepar galline pinguis & iuuenis, alæ auium, & pullorum, vinum odorum) partim sumptis medicamentis virtutem ipsius congregantibus, qualia sunt medicamenta astringentia odorata, sed non valenter. Emplastra quoque ex medicamentis odoris astringentibus ipsi imposuisse confert. Conseruant enim ipsius calorē, qui forsan alioqui ob eiusdem raritatem resolui periclitabatur.

25 Quòd si res adeò excedat, vt ad hecticam ventriculi sit peruentū: curatur modis omnibus humectando, quādoque per ea, quæ corpus: quandoque per ea, quæ vires instaurare tum diximus, tum dicemus.

30 ¶ Calida extenuantia medicamēta, quo in numero omnia validè purgātia continentur, vsu frequenti vniuersum corpus, sed præcipuè & primū ventriculum siccant, rarefaciunt, colliquant, extenuantque. Quare ad actiones omnes obeundas imbecillioem eum reddunt.

Gal. lib. 1. sanita. tuen.

Omnis enim intemperies insignis vires infirmit. Siccitas vetriculo, vt cuilibet alteri corporis parti, contingit consumpto sanguine, qui in proprijs exilibus arterijs venisque continetur. Quæ facillima sanatu est modice calfacientibus, & tuto nutrientibus. Altera est siccitas ex

Gale. libro. 7. metho. & li. de caus. simpto.

35 consumptione humoris, qui in corpore ipsius veluti ros sparsus est, proueniens. Tertia partium concretarum vt carnis & adipis colliquationi succedit. Vtraque ex his curari quidem potest, sed non sine maxima difficultate. Quandoquidem citra nutritionem curari nequit. Hæc autem nisi alimentum conueniens ingestum sit, coctum, distributum, appositum, agglutinatumque fieri non potest. Harum verò actionum, vt nutritionis ipsius, primarium instrumentum natiuus calor est. Is autem per has dispositiones languidus imbecillusque est,

Ex lib. 7. metho. eiusdem.

40 tum quia pabulo munimentoque consuetis destitutus emarcuit: tum quia bona ipsius pars resoluta est. Quo fit, vt non facile possit alimentum necessarium ad renutritionem vincere, vnde maximus excrementorum prouentus est, quæ rursus ipsum suffocant. Quoniam igitur naturalis calor imbecillus est, paucum alimentum semel afferendum, idque sit boni succi, &

45 concoctu facile, celeriter nutriēs, minimèque glutinosum, atque excrementosum. Quorum materiam particularem, vt reliqua singillatim agenda, vt voti sis compos, ex libro septimo

Aphor. 13. 14. 15. 17. lib. 1.

Libri primi

methodi medēdi Galeni petes. Nam ea omnia huc transferre, praterquā quod superuacuum, longum esset. Quarta prater has siccitas est, vbi verē solida ventriculi substantia redita est sicciior, marasmusque eum occupauit, cuius curatio desperata est: proba tamē ratio victus instituenda, vt quoad licet & fieri potest, vita producat. Hęc ex libro septimo & decimo methodi medēdi, & libro de differentijs februm, cursim collegimus, quos libros qui exactiorem doctrinam habere cupit, consulat.

Si prater ea ventriculus imbecillus fuerit, ob id quod humorē benignum eduxit medicamentum, & prauum reliquit: aut quia mouit quidem materiam, sed non vacuauit: eo humore vacuato curabitur, si ventriculum quoque postea roboraris.

¶ Primo & secundo capite tertij theorematis abundē edoctum est, qua ratione accidentibus his purgationis tempore succedentibus medelam asserre oporteat. Sed vētriculum praterea roborare consulit, nec immeritō, quando quidem tum à medicamento, tum ab humoribus eō attractis offensus, imbecillior redditus est. Qua verō methodo roborandus sit, paulo post subiunget.

Quod si imbecillus est, quia medicamenti portio villis ipsius adhaeret, curabitur his, quae diximus.

¶ Medicamentorum reliquiae ventriculi vel intestinorum villis adhaerentes, quibus remedijs deturbanda sint, capite tertio tertij theorematis diximus.

Si denique vlcus in vētriculo factus in caussa sit, idque sit recēs, curandū est per ea, quae simul glutinant, & roborant: si vetus, per tergentia aliquando, nonnunquā per glutinātia & roborantia.

¶ Vlcus recens & vetus eandem semper curationem indicat, nil planē indicante discrimine quod à tempore sumitur. Quo pacto verō gula & ventriculi vlcera sint curanda non hinc, sed ex tertio & quarto methodi medēdi Galeni tibi discendum est.

¶ CANON TERTIVS.

Res autem scopi sunt in roborādo ventriculo imbecillo. Primus, causam laedentem auferre, quemadmodū ante docui. Secundus medicamentis in id aptis ipsius lassitudinem tollere, vt etiam diximus. Tertius, exhibere cibum, & alia omnia, quae roborant, & virtutem instaurant, adiuuantibus in id aromaticis stypticis, & rebus alijs subacidis, praesertim primum, aut secundum gradum non excedentibus, quibus natura gaudet. In singulis autem ex his tribus scopis corvitae thesaurum roborare conuenit.

¶ Dum robori ventriculi studet Medicus, tribus praecipue scopis intentus sit oportet. quorum primus est, auferre id, quod imbecillitatis ipsius causa est. Nisi enim id auferatur, imbecillitas perpetua erit: & eo sublato, effectus tolletur. Quae verō sint causae imbecillitatis ventriculi, quaque ratione eas submouere oporteat, canone secundo huius theorematis edoctum est. Alter scopus est, auferre offensam, quam medicamenta purgantia illi attulerunt: id quod qua methodo, quibusque remedijs praestari queat, in primo canone eiusdem theorematis ostendit. Tertius est, robori ventriculi, totiusque corporis facultatibus ipsum dispensantibus alimentis familiaribus, & medicamentis primum & secundū gradum non transcendentibus (reliqua enim mediocritatem excedunt, qua maximē natura gaudet: auersatur verō

Gale. lib. 3. meth.
& aphor. 21. par.
lib. 6. epide.

Theorema quartū. LXXXIII

excessum omnem) sumptis & ad motis prouidere. sed & de h's primo canone differuimus. In singulis autem ex his tribus scopis cordis robori per medicamenta cardiaca consulere oportet. Nam id vitæ seu curæ (vtrōq; enim modo legitur) thesaurus, principiū, & fons est. Siquidem in eo vita est, & spiritus, calorq; vitalis ibidem residet, indidemq; in partes omnes viuentes dispensantur. Curæ etiā thesaurus non immeritō dici potest, quādoquidem omnis noster conatus eō præcipuē dirigitur, vt hoc ceu arcem vitæ ab impendentibus periculis defendamus.

Aristo. lib. de iu-
uē. & senec. vita.
& morte & spira-
tione & departi-
animalium.

● CANON QVARTVS.

10 **V**acuato ex vētriculo humore ad ipsum affuso, si voles ne amplius hunc recipiat, bifariam id efficies: primo reuulsa materia ad contrarium, quam fluebat, per frictionem extremorum, aliāque iam dicta, præter balneum. Secundo, virtutem ventriculi in vnum cogendo, ipsūmq; roborādo, ne quod ab alijs partibus ad ipsum trāsmittitur, recipiat. Virtus enim vni-
15 ta contrarium fugat, non recipit.

¶ Quia ventriculus ob aliquam ex recēsis causis est imbecillus, solent autē partes omnes excrementa sua in partem imbecilliolem deponere: fluxionibus totius corporis redditus est obnoxius. Quamobrem vacuata materia iam in ipsum attulsa medicamento apto, necetium est fluentem ad contrarium reuellere, & ventriculum roborare, ne fluxionem amplius recipiat. Reuellemus vinculis, frictionibusque artuum, cucurbitulis, diureticis, sudorem prouocantibus, omnibus deniq; quæ materias ad cōtrarium, quā fluit, locum, trahunt, de quibus capite de hypercatharsi copiose differuimus. Balnea tamen, licet ad cutim reuellant, in hunc vsum inutilia sunt. Nam fusam a se materiā ad fluendum excitant. Roborabimus tum alimentis familiaribus & subastrictoria vi præditis: tum medicamentis stomachicis moderatēque astringentibus per interiora & exteriora adhibitis. His enim ventriculus partim nutritus, partim in vnum coactus, robustior euadit, quamobrem humores in ipsum cōfluentes non modo non facile recipit, verū etiam valde a se propellit.

Gale. lib. 1. comp.
ph. g. & 3. de fa-
cul. natu.

Idem lib. 1. cōpo.
ph. g. & 6. & 2.
cōp ph. p. & alibi.

● DE SITI POST PVRGATIONEM. Caput sextum.

30 **S**itis antè quandoq; fit, quā purgatorium medicamentum vacuet: interdum purgationem ipsam sequitur: interdum immodicam purgationem.

¶ Sitis Galeno & Aristotele autoribus appetitus est frigidi, vel humidi, vel vtriusq;. Causa velest solus caloris excessus non deficiente humore, vt in hydropē: aut ticcitas immodica, citra caloris incrementum, vt in hydrophobia: aut tam caloris, quā humiditatis excessus, vt in ardente febre, & tertiana. Est quando bilis, vel pituita salsa, melancholia in ventriculo affusa, vel ibidem genita, sitis causa sunt. Interim alimenta, vel medicamenta calida, vel sicca simul, sumpta, vel admota sitim excitant. Quidam ex cōsuetudine siticulosi sunt, quia cor habent calidius. sed horum sitis respiratu aeris frigidioris, potius quā potu, sedatur.
40 Sed hæc omnes sitis causæ ad tres primas calorem, siccitatem, vtrunq; cum humore, & absq; eo rediguntur. Hæc interim medicamenti purgantis actionem antevertit, quandoq; iustam sequitur purgationem: interdum immodicæ purgationi succedit, quorum omnium causas protinus tradet.

Gale. cap. 30. lib.
1. simpli. & Arist.
capit. 3. lib. 2. de
anima. & sec. 27.
proble. & Aphro-
di proble. 55. sec.
2. & 28. eiusdem
& alibi.

Gale. cōmen. 19.
lib. 4.

Libri primi

Si ante vacuationem excitetur sitis, eius causa est, vel medicamentum, vel ventriculus, vel humor vacuandus. Medicamentum quidem, calidum, acre, salsum, amarum, aut aliter exiccans. Ventriculus verò, qui medicamentum in se recipit, natura calidus, aut ficans, aut calidus simul & ficans. Humor vacuandus in ventriculo contentus calidus & acer ut bilis, flava praesertim, & salus humor.

Gale. in simplici.
& 7. metho. me
den. & comen. in
aphor. 19. libr. 4.

¶ Quod sitis medicamenti purgantis actionem praevortat, ob tres accidit causas. Nam si medicamentum assumptum calidum sit, acre, salsum, amarum, aut aliter ficans, ut nitrosum, acerbum, austerum: ventriculum, praecipueque os ipsius (in quo sitis animalis sedes est) dum elementares qualitates in actum promit, immoderatus tum calfacit, tum ficans. quibus ex necessitate sitis succedit. Ventriculus calidior, vel ficans, vel calidior simul & ficans, siue natura, siue eo tempore, quo medicamentum assumptum est, huius intemperstivae sitis, causa esse potest. Humor etiam vacuandus in ventriculo contentus calidus & acer, ut bilis, praesertim flava (nam atra altera tantum qualitate sitim excitat, nisi adusta sit, haec namque sitim potenter provocare valet) pituita salia.

Hi autem ubi probe a medicamento vacuantur, sitis cessat: nisi forte intemperiem in parte reliquerint,

¶ Signum scribit, quo a posteriori cognoscere possimus, num excitata ante purgationem sitis humores tales in causa fuerint. Si enim ab illis sitis erat, eis vacuatis, sitire desinet purgatus: quoniam sublata causa effectum tolli necessum est. Cum eo tamen, ut educti humores intemperiem calidam, vel ficans, vel calidam ficans, in parte non reliquerint. Nam si hoc est, illis vacuatis sitire non desinent.

At si ventriculus humore crasso, lento, & pituitoso, abundat: sitis non gignitur. Quod si tunc probae medicamenti actioni succedat sitis: signum bonum est.

Gale. comm. in
aphor. 19. libr. 4.

¶ Actione medicamenti purgantis sitim esse excitatam tum demum cognoscimus, cum sumptum medicamentum temperatum vel certe non insigniter calidum fuerit: ventriculus eius qui purgatur, natura vel purgationis tempore, frigidior, vel humidior: humor denique in eo residens pituitosus aut aquosus. Hic enim non prius siti, quam univrsus humor vacuandus eductus fuerit. Dum enim excrementosus ille humor integre eductus est, quo a siti vindicabatur ventriculus, sitis in ore ipsius excitatur. Hanc ob causam probae vacuationi (hoc est, nec immodice nec laboriose) succedens sitis iustae purgationis signum merito censetur.

Philothheus in eisdem
aphorif.

Id quod Hippocrates innuit, dum dixit, si quis ob suam plenitudinem non sitiat purgatus, iterumque sumpto medicamento non sitiat, iterum atque iterum sumat, donec sitiat. Qua sententia voluit Hippocrates (ut Rufus est interpretatus) confertim exquisitissimè [corpus] esse vacuandum, donec sitiat. Immemor ille sermonis, quem in epidemijs scripsit Hippocrates in hanc sententiam. Per opus medicamenti purgantis non est veniendum ad ultimam vacuationem, quod haec naturam terret. Ob id salubrius esse expertus sum (inquit Galenus) vacuationem iterare, quam semel multam facere.

19. libr. 4.

¶ Confirmat Hippocratis testimonio sitim purgationi succedentem laudabile esse signum, quoniam indicat humorem vacuandum prorsus eductum esse. Caterum aphorismus Hippocratis, quem hoc loco citat, sic scriptus est. Qui in medicamentorum potionibus, cum pur-

Theorema quartū. LXXXIII

gantur, haud sitiunt: hi non desinunt, prius quàm sitiant. Quo indicat iusta vacuationis signum esse sitim, & medicamēti purgantis actionem nondum esse absolutam, & minimè intercipiendam exoluendamque quoad sitis excitetur. Hunc tamen humorem vniuersim & semel vacuari prohibet Mesues: id quod Rufum voluisse scribit, sed paulatim & per intervalla. Quando quidem immodicas & repentinas vacuationes, tanquā naturā inimicas, Hippocrates & Galenus perpetuò damnarunt. Nos etiam Mesuae subscribimus, si semel & confertim vniuersum humorem educendum censuerit Rufus, verentes ne subita & vehemēti illa vacuatione, vires collabantur. Si quid tamen iudicamus, Hippo. de vacuatione, quae semel, & vnico medicamento purgante fit, eo aphorismo loquitur: quam non esse ante exoluendam præcipit, quàm assumptum medicamētum purgans induxerit sitim. Quanquam nō diffitemur purgationem, vt sanguinis missionem, interdum partiri debere, vbi semel & vniuersim vacuare non est tutum: satius existimantes primum leuare ægrum, deinde per purgare, quàm simul omni vi effusa præcipitare. Quòd si quæ humoris reliquię supersint, nisi multæ sint, vacuandas naturæ committimus.

Aphorif. 3. libr. 1.
& 15. lib. 2. & li.
5. metho. & 4. fa
ni. tuen.

Gale. lib. de san-
gui. mis. & 4. fa-
nita. tuē. & prim.
ad Glau. Cel. ca.
10. lib. 2.
Aucic. sen. 4. pri-
mi cap. 3.

15 Hac igitur ratione sitis à purgatione laudatur. Sitis verò talis signum laudabile est Ioannitio, si tria alia signa laudabilia simul cum ea adsint, leuitas, iucunditas, quies.

Hippo. & Gale.
apho. 2. 3. 23. 25.
lib. 1. & Philoth.
ibidem.

¶ Si medicamenti purgantis actionem anteuertat sitis, causam vel in ventriculo suscipientis, vel in humore vacuando, vel in medicamento oblato diximus esse: quare tunc non est

20 iudicandum nobis purgationis modū esse iustum à siti sumpta indicatione. sed ad alia nunc dicenda adijcere animum oportet, nempe ad quantitatem, iocunditatem, leuitatem, quietē. Nam si vacuatus humor quātitate & qualitate coniectura Medici artificiali respondeat, & æger ex vacuatione leuius habeat, hoc est, in ipsa euacuatione non grauetur, & vacuata cacochymia morbus morbiq; accidentia vel tollantur vel sedentur: ad hæc, dum sic vacuatur,

25 si quodammodo recreetur & delectetur: tum si vacuationem quies sequatur, siue per eam intelligatur *privatio motus & agitationis corporis*, siue somnus (vbi enim vis maxima peccatum humorum est, eorumque malignorum, inquietus homo est, in somnio torquetur: quibus vacuatis corpus quiescit, & somnus sequi consuevit) tunc iustam legitimamque fuisse vacuationem affirmare possumus, sitis nulla habita ratione: à qua sæpius vindicantur ægri va-

Aucic. cap. 4. sen.
4. primi.

30 cuato humore, vel medicamento intempestiuam sitim excitante. At uerò vbi causa producens sitim ante vacuationem absunt, sitisque purgationi succedit, tum absoluta purgationis signum est, reliqua signa recēsitā legitimam probamque fuisse purgationem declarant. Dum enim immodica sit inanitio, vel alijs à peccantibus educuntur humores, æger malè habet, stare loco certo nescit, grauitèr angitur, viribus exoluitur, linquitur animo, cōuellitur,

Aphorif. 3. li. 2.
& 16. lib. 4. & 9.
lib. 2. & 51. eiusdē
& 5. metho. & 4.
fani. tuen.

35 aliæque sexcenta mala patitur. Immoderatè autem actioni purgantis medicamenti succedens sitis non est, quam Hippocrates intellexit. Nam inanitio immodica hecticam, & attenuationem ventriculi, & sitim, & asperitatē excitat: quo fit vt illa terroris signum sit potius, quàm commodi alicuius.

¶ Quia purgatione immodica humores tum maligni tum benigni educuntur, corpus vniuersum, ἀτροφία, hoc est, alimēti penuriā laborat: quare ficcatur, extenuatur, consumitur, tabescit. vnde sitim & asperitatem à siccitate immodicè aucta sequi necessum est. Cui nisi occurratur, mors certissima homini impendit.

Gale. lib. 1. facul.
natu. Cel. ca. 22.
lib. 3.
Hippo. & Gale.
lib. de natu. hum.
& 7. & 12. meth.

45 Siti verò, quam Hippocrates intellexit, sola tollerantia & somno succurrendum esse dicimus. His enim sic sedatur, vt simul coctio roboretur. Ne igitur potū multum confidenter mox propina, hic enim virtutem abolet, sitimq; potius auget quàm minuat.

Libri primi

Ad hæc, obstructions prauas excitat, quibus hydrops interdum succedit.

¶ Sitis, quæ iustæ & legitimæ vacuationi successit, abstinētia potus, & somno horis duabus à cibo inito placatur. Venter enim largus potu laxatus, fluctuationem patitur, virtutis coctricis & retentricis noxam experitur: quare non belle cōcoquit, neque fit distributio con-
Aphor. 27. lib. 5. grua. vnde per accidens sitis intensioris largior potus causa est. contra abstinētia roboratur & firmatur, cibum melius complectitur, coquit: vnde chylus & sanguis fit, & ille ventriculum, hic tum illum, tum vniuersum corpus nutrit & humectat. Hanc tum nutritionē tum humectationē somnus à cibis accelerat. quia per eum fit caloris natiui intrō reuocatio, ob-
Hippo. lib. 6. epi- de parti. 5. apho. 29. & alibi. id coctiones iuuat, ipsa etiā natura sua refrigerat & humectat. Præterea obstructions exci-
Gale. lib. de sangui. mis. & 4. fa- ni. tuen. & 5. metho. & de caus. morb. & 5. de lo- eis. affectis ca. 6. tat potus largius in ipsa purgatione vel post ipsam sumptus. quoniam inanità partes vehemēter & confertim ad se rapiunt crudum humorem: hic autē tum multitudine tum crassitudine meatus obstruit: frigore contrahit & densat, hepar vehementius refrigerat: ad quos affectus hydrops sequi conuenit.

Cum verò sitis est à calore ventriculi, blandè tractāda est, quoad
medicamentū purgantis actio erit absoluta. Tunc enim si ventriculi intemperies perseueret, sitim curato his, quæ intemperie congruenter permutant. Cauendum autem tibi est, ne naturam potu multo obruas, sed potius frangenda sitis est his, quæ lambendo sumuntur, qualia multa à doctis scripta sunt.

Rasis. 12. cōtinē. ¶ Dum sitis à calore ventriculi est propter causas iam recensitas, blandè tractanda est, donec purgantis medicamentū actio omnes suos numeros habuerit: alioqui si ante peractā purgationem potum offeras, naturam abduces ab opere incepto, & vehementiam operationis franges, alimentum medicamento miscebis, & interim in corpus distribuetur vtrunque, aut
Aphorif. 8. 10. 11. lib. 1. Gale. lib. 7. metho. tardius deicietur venter, euocata natura ad opus nouum. Id quod veritus Hippocrates alimento in accessionibus interdicit agris, & post pastum Galenus potū prohibet, donec cibi sint concocti, nisi vehementer sitierint. nam tunc tantillum indulget, quod & desiderium soletur, & sitim leuet. Hippocrates protinus à sumpto cathartico ptisanam sorbendam consulit: sed id facit, quoniam medicamenta omnia seculo ipsius cōsuetu agitatoria, maligna, erodentia erant: quæ dum ad fundum ventriculi feruntur, vestigium sui, non qualitatis tantum, verum & substantiæ in oesophago relinquunt. Sed ptisana detergendo, quod vijs adhæsit deorsum trahendo, & qualitatem medicamentū vijs impressam temperando & permutando, noxas auertit, quæ, alioqui corpori à medicamento imminerent. Nobis insolens est post sumptum medicamentum aliquid offerre, nisi casus aliquis ex his, quos supra retulimus, offeratur: aut nisi vehemētissima sitis egrū vrgeat, vt eam commodè terre nō possit. Sed tunc exhibenda ea, quæ medicamentū actionem iuuent potius, quàm impediant, quæque intolerabile illam sitim exoluant. Remedijs, quæ id præstare valent, scitent doctorum libri.

Si denique sitis vacuationem immoderatam sequatur, curanda est victus ratione modis omnibus humectate, & prædictis roborante, non neglecta concoctione.

¶ Si immoderata vacuatio sitis causa fuerit, post statum fluorem alui victus ratione humectante & roborante expugnanda est, cautione tamen adhibita, vt coctio sumptorum fiat. Nam nisi illa probe coquantur, damnum potius quàm vtilitatem afferent. Alimenta ergo talia & tanta sint, qualia & quanta ventriculus vincere poterit. cuius etiam robori consulendum est, vt melius suo fungatur munere per ea, quæ canone tertio capituli quinti huius theorematem diximus.

Theorema quartum. LXXXV

DE SINGULTU POST PURGATIONEM. Caput septimum.

Singultus ventriculi motus est conuulsorius; quo partium ventriculi motu violento aggregatarum ad sese contractio fit. Is autem in medicamentorum usu duobus modis contingere solet; nam aut interuenit purgationi, aut succedit.

¶ Singultus conuulsorius motus est facultatis expultricis ventriculi conantis expellere humores, vel res alias ipsi noxias imbuentes corpus ipsius. Differt à vomitu cum alijs nominibus, tum quod per vomitum conetur ventriculus expellere, quæ in sui capacitate sunt: per singultum, quæ corpus ipsius imbuerunt, vel impacta illi sunt. Dicitur conuulsorius motus, quia re vera conuulsio non est: nam hæc propriè loquendo musculorum tantum affectio est, at qui nec ventriculus nec os ipsius musculus esse censetur. Dum expellere nititur ventriculus, quæ ipsi molesta sunt, contrahit sese, & valide agitur, nõ aliter atq; cum partes conuulsiuntur. Excitatur non tantum ab inanitione & repletione, sed etiam ab acris & serosis humoribus, & medicamentis stomachum mordentibus, alijsque ipsi infestis. Accidit nonnumquam initio purgationis, interdum medio ipsius superuenit, quandoque absolutam purgationem consequitur. Causas autem, propter quas sic accidat, in sequentibus edisserit.

Gale. cap. 1. lib. 5. de sympto. caus. & 5. aphor. coram. 4. & 7. comen. 3. & 5. comen. 39.

Gale. lib. 8. cõpo. ph. p. cap. 3.

Interuenit quidem, interdum medicamenti purgantis ratione: interdum ob materiæ motu per ipsum naturam. Medicamenti ratione, quia ipsum aut suo calore immodico & acrimonia [ventriculum] mordet; aut siccitate eum corrugat & coarctat. Ob materiæ vero per medicamentum motu naturam, cum ipsa in ventriculum effusa, aut calida, acris, mordax suo morfu conuulsionem excitat; aut crassa frigida eundem grauatur & replet; aut in flatu est soluta crassum, repletum ac extendentem ipsius tunicas.

¶ Tantisper dum purgatio fit singultus accidere consuevit interim ratione medicamenti, interdum ob materiæ naturam ab ipso commota. Medicamenti ratione cum ipsum vehementer calidum, siccum, acre, rodensque fuerit. Nam vehementius calfacto, siccato, puncto, erosio, & exusto ventriculo vomitus sequi solet. Mordax item materia ut eruginosa in ventriculo contenta & tunc à medicamento exagitata, vel aliunde eò attracta idem symptoma excitare valet. Ad hæc, si ea multa, crassa, & lenta fuerit, nec victus ratione extenuante, neque medicamentis in id aptis ante purgationem preparata, singultum ex repletione prouocat. Præterea si materia illa crassa frigida in flatu fuerit soluta, illi tendendo & replendo ventriculi tunicas singultu hominem cogunt.

Gale. comen. in apho. 1. lib. 5. & lib. 8. cõpo. ph. p. cap. 3. & lib. 12. metho. meden.

Succedens autem singultus actioni medicamenti purgantis, ob siccitatem ab immodica vacuatione excitatam fit: quæ aut nondum consummata est, sed consummate proxima; aut iam consummata est, quæ Hippocrati timoris est signum.

¶ Ut pessima censetur conuulsio, quæ ab inanitione est: sic etiã singultus. Vbi igitur hypercatharsi succedit singultus, sæpius mortem portendit: quoniam siccitate consummatum, vel consummatam proximam arguit: quarum illa nullum remedijs locum reliquit, hæc agrè & difficulter sanari potest.

Aphor. 3. & 4. lib. 5. & lib. 7. & 12. metho.

Singultus igitur, quem medicamentum purgans per se excitauit, curatur his vicissim adhibitis, quæ ipsius virtutem alterant. Factus autem à materia, quam medicamentum purgans mouit, curatur, blandè acrimoniam ipsius frangentibus, donec ipsa mater

Libri primi

riam vacuetur, deinde alteranda sunt vestigia, quæ ipsa impressa reliquit.

Lib. 12. metho. & cōmē. in aphorif. 1. lib. 5.

¶ Medicamentum purgans singultum natura sua excitare valens calidum, siccum, acre, corrosiuum diximus esse: his igitur aduersus singultum à medicamento excitatum pugnandum est, quæ ipsius calorem, siccitatē, acrimoniam, morsumq; hebetare possint: cuiusmodi sunt, quæ temperamento, sapore, & essentia sunt contraria, vt fusissime in secundo theoremate ostendimus. Si materia calida & mordax singultum attulit, primo quoque tempore vacuanda est vomitu aut deiectione. interim tamen maligna ipsius vis obtundēda est, remedijs proximè aduersus singultum à medicamentis dictis: deinde intemperies relicta alimentis & medicamentis contrariam temperiem fortitius expugnanda est. At si quia multa crassa, lenta, frigida singultum promouit, vbi incisa & tenuata fuerit, educenda est. Si flatus crassus causa huius symptomatis fuit, eo per medicamēta tenuantia & resoluentia digesto, malū cessabit.

Aphor. 4. lib. 5.

Factus vero à siccitate non cōsummata humectātibus iuuatur: quin & interdū sanatur. A siccitate autē iam consummata factus, vix curari potest, vt inquit Hippocrates in aphorismis: id quod posteri quoque asseruerunt.

Gale. locis adductis. & de placitis Hippo. & Platonis. & de differ. feb. & aphor. 7. lib. 2.

¶ Siccitas consummata, quā in moribundis & in immodice inanitis singultus arguit, curari nequit. Dicitur autem consummata, vbi solida similiarium substantia reddita est ficcior. Cum enim basis & fundamentum virium coquentium, distribuentium, sanguinem facientium, nutrimentum in his partibus sit: illis siccatis, eorum calor pabulo destitutus evanuit: quare cum nihil sit, quod actiones illas naturales facere possit, neque alio quā nutrimento siccitas illa corrigi queat, nil nisi mors inde expectari potest. Triplex ab hac siccitas est, pinguedine & recente carne liquatis: sanguine in capillaribus venis contento, consumpto & siccato: propria humiditate, vnde partes nutriuntur, cōsumpta: prima facillimè, secūda difficillimè, tertia curatur quidem aliquando, sed difficillimè.

DE DOLORE VENTRICVLI post purgationem. Caput octauum.

Accidit autem vetriculi dolor, vel ob intemperiem ipsius similem vel diuersam à medicamento purgante excitatā: aut quia ab eodem vlceratus est: aut à flatu calido, acri, pūgente, aut crasso, frigido, quem medicamentum mouit, non dissipauit

Gale. lib. de in-quali itēpe. & 2. cōpo. ph. p. in remedijs Archige. ad dolorē capi. à ventri. pēdentem & lib. de diff. & caus. morbo. & sympto. & 12. metho.

¶ Dolor omnis ab alteratione subita vel solutione continui est. Causæ igitur doloris vetriculi ad has duas vniuersales reducendæ sunt. Medicamenta calidiora & ficciora intemperiem subitam in eo excitare valent, quam alterationem dolor consequitur. Ea verò intemperies interim sola est, interim cum materia à medicamento attracta, vel ibidē residente (sic enim interpretor ea verba, similis vel diuersa) ante quā medicamētum purgans exhibetur. Soluitur continuitas rodendo, si acre & rodens medicamētum, vel flatus fuerit: tendendo, si flatus à medicamento commotus, non tamen dissipatus, crassus & frigidus sit.

Si ob intemperiem sine materia est, curabitur contrarijs alterantibus, quantum cōuenit. Sin cum materia est, ea prius coquēda & expulsionī paranda, post vacuanda. Si ob cōtinuitatis solutionem, curetur modo iam à nobis dicto. Si à flatu calido, vel frigido: resoluatur his remedijs, quæ docti scripserunt.

Theorema quartū. LXXXVI

¶ Si nuda intemperies doloris causa est, remedijs cōtrarijs & æquali gradu pugnātibz auferenda est. Sin materiam habeat coniunctam, ea prius est paranda, si modo citra vllam præparationem educi nequeat: deinde cōgruenti medicamento inde pellenda. At si quia soluta est *continuitas* rodēdo dolor excitatur, ea methodo tradita à Galeno percurabitur. Flatus, lib. 3. 4. & 5. metho. quales quales sint, medicamentis resoluentibus expugnandi sunt, quorum tum simplicium tum compositorum non exigua est sylua apud doctores.

DE VLCERE INTESTINORVM postpurgationem. Caput nonum.

Intestina vlcerantur aut à medicamento facultate, aut à materia acri, incidente, vlcerante, à medicamēto mota. Diximus autem medicamenta, quibus est vlcerādi ac incidenti proprietates, de quibus etiam rursus dicemus in simplicibus.

¶ Post peractam purgationem vlcera in intestinis nōnunquam comperiuntur: ea autem interdum medicamentum excitauit, interdum ab humore acri & pungente sunt. Medicamentum genere vel ex accidente malignum, præsertim si accuratè castigatum non sit, quas contingit partes rodēdo & mordēdo vlcerat, vt de colocynthide capite de tritura ostendimus, & de scāmōnio scripsit Galenus. *Humor naturā acer & mordax, vt falsus, biliosus, adustus,* dum per intestina descendit soluere eorum *continuitatem* consuevit. lib. 12. metho. in dolo. colico curando.

Distinguēda verò tibi sunt intestina vlcerata, sint ne superiora *an inferiora* *an media*. Quam rem ex doloris & pūcturæ situ *discernes*; tum etiam ex strepituum differentijs, alijsque signis à peritis scriptis. Qui etiam methodum curādi vlcera intestinorū, superiorum, mediorum, inferiorum, conscripserunt; eaque tibi ex illis cognoscenda est.

¶ Quandoquidem partis affectus situs, qua parte remedia adhibenda sint, ostendit, diligenter inquirere oportet, num vlcera post purgationem relicta in superioribus sint intestinis, an in medijs, an in inferioribus. Nam si in superioribus sint, per ea que ingeruntur per os sunt curanda, si in inferioribus, per ea, que iniiciuntur per sedem. Nam quod per os sumitur, ad intestina crassa integris viribus peruenire nequit: quod per sedem infunditur, intestina gracilia permeare non potest. At si media, vel omnia intestina laborent, vtrinque succurrendum.

Nota verò, quibus situs partis affectus dignoscitur, hæc ferè sunt, ramentum, tempus exitus, mitionis modus rasura & cruenti alicuius, doloris locus, & strepitus. Nam ab inferioribus intestinis maius & crassius ramentum detrahitur, non permistum excrementis, morsus, dolor, strepitus (*Βορβοριγμος* Græcis dicitur, vulgò gurgulatio) sub vmbilico sentitur, & morsum confestim excretio sequitur, pinguedo quedam mucosa deraditur, antequam ramentum & sanguis sequantur. Sanguis tenuior, viuidior, & rubicūdior effluit. Contrà à superioribus minus & gracilius & membranolum magis ramentum, & tum ramenta, tum sanguis, tum sanies, tum pus vehementius sunt commixta excrementis. Dolor, morsus, & strepitus supra vmbilicum sentiuntur, & quæ dolorem excitant, longo post tempore excernuntur: sanguis crassior & nigrior, & sæpe in grumos coactus excernitur. Si in medijs vlcera sint, medio modo se habent hæc omnia. At enim quibus remedijs aduersus hæc vlcera, quacunq; sint parte, pugnare oporteat, superuacaneum duximus his ascribere: quandoquidem doctorum libri his sciant.

Quod si suspicio est à medicamento reliquijs vlcera excitata esse, curabis virtutem medicamenti frangentibus remedijs, & è cor

pore expellentibus. Si à materia acri & vlcerante: eam coque, & blandè clementerq; expelle, ne noxam noxâ cumules, Post hæc glutinantibus dictis vtere.

¶ Causis vlcus in intestinis excitantibus, vlceribusque ipsis qua ratione occurrendum sit, in præsentia edisserit: in hunc modum decernens. Si medicamenti assumpti reliquæ vlcis excitati causâ fuerint, medicamenti virtus exoluenda primùm est: deinde ipsas medicamen- 5
ti reliquias è corpore deturbare conuenit. Medicameta verò quæ hoc præstent, canone pri-
mo capitis & theorematis tertij exposita sunt. At si materia acris & mordax vlcus fecit, vbi
eam expulsionem paraueris, & meatus, per quos educenda est, peruios reddideris, clemētibus
quoad licet medicamenti educenda est, ne in descensu rediuiuum vlcus faciant. Deinde re- 10
medijs tergentibus & glutinantibus probaque ratione victus est tibi vtendum. de quibus
Galenus libris primis methodi, & duodecimo in curatione colici doloris ab scammonij re-
liquijs. Referti etiam sunt doctorum libri remedijs, vbi de dysenteria agunt: quamobrem su-
peruacaneum duximus, quæ ab illis doctè, copiose, scripta sunt, huc citra necessitatē vllam
transfere. An vero humores omnes ante quàm vacuentur, coquendi sint: & num intestinis 15
vlcere laborantibus liceat medicamenti per inferiora purgātibus vti, lis inter Medicos est.
Nonnulli enim asseuerant omnes humores indiscriminatim esse coquendos ante purgatio-
nem, & tuto purgare licere per inferna in dysenteria, alij contrarium mordicis defendunt:
habentque tum ij, tum illi autores & rationes, quibus suam opinionem defendere nituntur,
& vtriq; ad probationem suæ sectæ vltim in testem adducunt. Quæ cum per varia volumina, 20
perque magnæ contentionis disputationes à Medicis nostri seculi sæpè tractata sint, & tra-
ctentur: satius duximus sententiam nostram silentio præterire, quam eam nudam nullaq; ra-
tione sultam in mediū proferre. Otio enim maiori operèq; peculiari opus est ad refellendâ
aliorū opinionem rationesq; dissoluendas, & nostram confirmandâ & roborandam.

Ex Gale. lib. 4. &
13. metho. mede.
& practici scri-
ptoribus.

DE CRUENTA DEIECTIONE
post purgationem. Caput decimum.

Deiectio fit cruenta vel intestinis vlceratis, vel venarū orifi-
cij à medicamento adeo patefactis, vt sanguine manent,
vt à colocynthide, cucumere agresti, & similibus: vel ob
id quòd vacuatio tam immoderata per medicamenti superfluum
attractionem excitatur, vt vis afferatur naturæ, cogaturque ipsa 30
magno suo incommodo sanguinem trahenti violentius medica-
mento permittere.

¶ Sanguis vel ab vlcere à medicamento vel humoribus excitato commixtus excrementis
interim fluit: non nunquam non ob id, sed quia venarū ora, euerfa earum retentrice vi, à me- 35
dicamento maligno genere vel ex accidēte laxa aperta que reddita sunt. Id quod humorem
ipsum acrem & mordicis efficere posse Galenus testis omni exceptione maior est. Iam me-
dicamentum immoderatiùs purgans eiusdem accidētis causam interim esse, copiose admo-
dum in superioribus est ostensum.

Gale. commen. in
aphor. 47. lib. 6.

Vlcerum autem curationem iam diximus. Si verò accidat pro- 40
pter venarum immodicam apertionem, curatur iam tradita me-
thodo, nimirum his, quæ partium essentiam vniunt, roborant, &
glutinant. Si deniq; accidat, quoniam medicamentum immodi-
cè vacuat, curatio iam à nobis tradita est.

Theorema quartū. LXXXVII

¶ Si anastomotica, hoc est, venaarum ora aperientia, crassarum sunt partium, acria, & mordacia: quæ sanguinem è venis referatis sistunt, crassa, frigida, astringentia, omni acrimonia vacantis erunt. Hæc enim cum sint consistentia crassa parti fundenti sanguinem incumbunt, frigiditate sua intro premunt, quas contingunt partes in sese cogunt, contringuntque, siccitate sua humorem depascuntur, & retentricem vim roborant. Quæ si emplastica sint, pertinacius hærent. Reliqua ex superioribus innotuerunt.

Gale. cap. 13. lib. 3. simpli. medi.

DE TENESMO POST PURGATIONEM. Caput vndecimum.

10 **T**enesmus fit, ab ulceratione facta sphincteri ob medicamenti acrimoniam, vel ob materiam commotam ab illo: aut quia sedes eius, qui vacuatur, frigore læsa est. Ob que fit inanis & molesta quædam egerendi cupiditas. Curatur balanis, clysteribus, emplastris, pro varia affectus causa scriptis à doctioribus.

15 ¶ Si medicamenti vel humoris acrioris reliquæ extremæ intestini recti parti hæserint, affectus fit Græcis ΤΗΒΕΣΜΟΣ dictus. Est autem inanis quædam & irrita desidendi cupiditas, irritata extrema intestini parte vel ab humoribus mordacibus, præsertim si vlcera aliqua ibidem sint, vel à medicamenti acrioris, & negligentius triti reliquijs, vt scammonij: colocynthidis: que in descensu hæserunt. Coguntur sæpè sine causa delurgere, & diu multumque conari, vt id, quod infestat, excernant, tandemque nil nisi pauca quædam mucosa & cruenta egerunt. Incerim etiam ambientis intemperies frigidior idem malum inuehere potest. Nam dum frequentius naturæ verèda aëri frigidiori exponunt, parte extrema intestini refrigerata, inani illo & indeclinabili egerendi desiderio homo vexatur, nisi facultate expultrice nudam qualitatem infestantem nequicquam expellere. Remedio sunt balani, clysteres, emplastræ, cæteraque artis præsidia aduersum hunc affectum à Medicinæ doctoribus scripta: quæ superuacaneum duxi in hunc locum transferre.

Gale. cap. 2. lib. 6. loco. affec. Paul. cap. 41. lib. 3. Acti. ca. 4. sermo. 1. lib. 3. Cel. cap. 18. lib. 4.

DE LASSITVDINE SEV IMBECILLITATE corporis post purgationem. Caput duodecimum.

50 **C**orporis imbecillitas interdum vacationi immodicæ succedit tanta, vt vires prosternantur: ob id rectè Galenus vacationem repetere, quàm exquisitè semel vacuare maluit: & in morbos à plenitudine, quàm ab inanitione, aliquem prolabi, tolerabilius esse existimauit: id ipsumque verbis Hippocratis confirmauit, dicentis facilius esse repletum inanire, quàm inanimatum replere. Ioannitius etiã dixit, Morbum posse curari, vel non posse, ad virtutem referri, vt ex cuius salute, vel casu hoc pèdeat: repletis autem quàm inanitis salua magis hæc est, quin in his velut lapsa iacet: quo fit, vt facilius sit repletum inanire, quàm contrà.

40 ¶ Etiã si actione medicamenti purgantis prauis & maligni vacuati sint humores, tamen quia vnà cum eis spiritus & calor natiuus exinaniantur, & humores etiam neque quantitate neque qualitate peccantes, vbi ea immoderatio est: nil miri est inanitis illis, corpus resolui languidumque reddi. Adde naturam nostram, cui infesta sunt cathartica, alterari, vaforum ora

Hippoc. & Gale. aphor. 27. lib. 6. & Cel. ca. 8. li. 2. Gale. lib. 3. simpli. & 12. metho. ad finem.

Libri primi

ob continuum morsum succūmque lassā reddi. Quo fit, vt eger langueat, desēsque sit. Hanc immodicam vacuationem syncope sequi consuevit: quā nil aliud est, quā virium præceptis repentinūque lapsus. Quod symptoma vt vitemus, præstat vacuationem, si per morbum liceat, iterare, quā vnuerſum semel vacuare: sicuti Galenus bipartitam sanguinis missionem magis commendat, quā confertim semel peractam. Id quod non minus obseruandum est in alijs euacuationibus, quā in sanguinis missione, nisi vrgens aliquid hanc curandi rationem peruertat. Idem etiam morbos ex plenitudine, quā ex inanitione minus esse periculo coniunctos in prognosticis & aphorismis declarauit. Quando quidem (vt dixit Cornelius Celsus) in his quæ superant, est quod morbus demat: in his quæ desunt, non est, quod morbum ipsum ferat. Omnis tamē tum repletio tum inanitio, si modum excedit, periculosa est: sed illa quidem magis, hæc minus. Siquidem corpus plenū omni propemodum genere causarum salubrium inanitur: inane autem sola nutritione repletur. Hæc autem cum à virtute robusta fiat, cum ea in exiccatis & inanitis corporibus imbecillior sit, quā in repletis, iure merito difficilius esse existimatur inanitum replere, quā repletum inanire. Quo circa immodicas inanitiones vitandas esse ceu scopulos consulit. At enim nō hinc elicitur, tutius esse pleniori, quā tenuiori victu vti, si quando à modo iusto recedendum sit. neque id censuit Hippocrates aphorismo quinto libri primi, vt Leonardus Fuchsius & Ioannes Manardus rationibus & testimonijs Hippocratis & Galeni dixerunt.

Lib. 4. sani. tuen. Idem lib. 5. metho. ad finem.

Aphor. 1. 2. 3. 4. lib. 4. Cel. cap. 2. lib. 2.

Aphor. 3. lib. 1. & 2. 6. & 51. lib. 2. & lib. 12. metho. & 7. eiusdem, & in prognos. passim.

Fuchsi. in cōmentā. in aphor. & Manar. episto. 2. lib. 4.

Corporis quoque imbecillitas interdum sequitur ob medicamenti malignitatem, prauam intēperiem in corpore relinquentis, & naturæ fatigationem, propter ipsius cum natura contrarietatem. Quapropter Democritus voluit, valens medicamentū imbecillum reddi, malignum verò salubre. Id quod opere hoc toto contendimus.

Gale. lib. 2. de victu acu. & 1. sani. tuen. & de differe. feb. & in simpli. Capit. 4. secundi theorematis.

¶ Medicamentorum purgantium naturam nobis esse aduersam infestamque supra comprehensum est. Nam deleteria qualitate ventriculi os exiuit ostendunt, corpus colligunt, vires extenuant, prauamque intemperiem in corpore excitant, aliæque non pauca mala accersunt. Quæ vt vitaret Democritus, vehemens medicamentum imbecillum reddi iubebat: malignum verò salubre, sicuti in secundo theoremate retulimus: id quod operis vnuerſi scopus præcipuus est.

Interdum etiam contingit ab externo calore & æstu ei, qui purgatus est, superuenientibus; quoniam calor & spiritus resoluuntur, & exhalant, reuellunturque à basi & radice. Ira quoque purgationi accedens, & cura, & coitus, & labor, & reliqua viuendi ratio praua, vires deijcit.

Gale. commen. in aphor. 5. lib. 4. & Paul. cap. 7. lib. 7. & cōmē. apho. 15. lib. 1.

¶ Calor externus in modū balnei foras è corporis profundo trahit tum humores, tum spiritus, tum calorem natium: qui resoluti & exhausti virium imbecillitatem languoremque inducere solent. Calori huic sese exponit, qui non multo post à purgatione sub valido æstu ingrediuntur iter, & qui vrgente morbo sub Cane, vel alijs vigente calore externo purgantur. Ira, vt reliquos tum animi, tum corporis immoderatiores motus, coitum, & errorem quenuis alium insignem circa victus rationem purgato superuenientē vires deijcere possent, nulli non perspectum est. Non satis est igitur commodè & vtiliter vacasse ægrū, nisi & externa prohibeantur (si modo in nostra potestate sunt) quæ vacuationi succedentia incommodo esse possunt.

Ex cōmentā. apho. 1. lib. 1.

Hanc autem curare studemus, cognita prius ipsius causa: ad quā propulsandam interdū conatus omnes nostros dirigimus, eaque demum est ritè curandi methodus, & opus Medici præ-

Theorema quartū. LXXXVIII

cipuum. Interdum verò contra symptoma ipsum prius pugnan-
dum est nobis: tunc præsertim, cum ob ipsius vehemētiam viriū
resolutio timetur.

¶ Curandi methodus recta & minimè interpellata hæc est. Primū causa, que morbum fo-
5 uet, submouenda est: inde expugnandus est morbus. At enim nonnunquā morbus, vel sym-
ptoma aliquod ita vrgent, vt neglecta causa, vniuersam ferè Medici curam ad se conuertāt:
alioqui si auferendę causę tantū sit intentus, vrgentibus his, metus est, ne hominem vnā
cum causa tollat.

Gale. lib. 3. 7. 8.
& alijs metho.

Si igitur imbecillitas hæc ob vacationem immodicam contin-
10 git, victus ratio resectoria necessaria est, vt in ventriculi imbecilli-
tate diximus, si autem ab intemperie est, cōtrarijs profligetur re-
medijs, vt etiā diximus. Si verò fiat, quod calor & estus occur-
su spiritus sunt resoluti: aut ob iram, aut coitum [aut laborem]
prædicta victus ratio est necessaria.

¶ His causis qua ratione occurrendum sit, hac oratione declarat. Quoties ab immodica va-
15 cuatione imbecillitas est, analeptica, hoc est, renutritoria Medicinæ parte est vtendum, de
qua Galenus scitè & eleganter scripsit. Si ob intemperiem, cōtrarijs qualitate & excessū pu-
gnandum esse remedijs, præter quā quod à nobis sæpè dictum est, nemini, qui vel è limine
artem Medicam salutauit, non liquet. Iam quoties ob resolutos spiritus, iram, coitum, labo-
20 rem, & reliquos errores in victus ratione corporis imbecillitas fuerit: prædicta victus ratio
nempe capite de imbecillitate ventriculi tradita, & iam iam dicenda, est opus: licet peculia-
ria quædam de singulis tradi possent: quæ ne longum faciamus, consultò præteriuimus.

Gale. lib. 7. me-
tho. & cap. 100.
artis Medicæ.

Cum verò contra symptoma pugnamus, instauratiua victus ra-
tione & roborante est opus. In id etiam commoda est delectatio,
25 & alimentum gradatim oblatum. Ad hæc, somnus, quies, suaue
olentia, & iucunda adhibita, cardiaca & stomachica medicamen-
ta. Balnea quoque, præsertim dulcis aquæ, absoluta propemodū
curatione, in hac causa sunt necessaria: & in his ipsis ius pullorū
& auium aliarum, & vitellos ouorum sorbere, plurimū confert,
30 præsertim si lenis frictio præcesserit, & neruorum musculorūque
que vnctio ex oleo aliquo temperato, quale est oleū de spica, oleū
chamemeli, oleum de kiri. Oleum quoque vetus, autore Galeno,
lassitudinem soluit. Ad hæc oleum mastichinum cum oleo rosa-
to & vino antiquo factum, lassitudinem debilitatēque neruorū
35 aufert.

Lib. 1. cōpo. ph. g.
& alibi.

Aliqua exēplaria
mēbrorū habent.

¶ Corporis imbecillitatem purganti medicamento succedentem renutritoria & roborāte
victus ratione curamus. Alimenta enim boni succi & facilis concoctionis pro viribus sum-
pta his conueniunt: hæc enim facile à natura superata substantiæ deperditæ instauracionem
40 faciunt. Est autem virium basis in triplici substantia posita. Quæ alimēta si modicè astric-
ta & calida sint, odoratāque, potentiū roborare possunt. Somnus moderatus, quia per eū
humores, spiritus, & calor natiuus intrō feruntur, ad concoctionem & renutritionem non
parum facit. Modica exercitatio lentāque pro viribus inita, vires firmat. Sed quies frequen-
tior sit, nam modica exercitatio à cibis inita calorem excitat, qui coctionis, distributionis,
nutritiois que probe autor est. Quæ suauis sunt odore prædita, & iucunda omnia sumpta &
45 admota vires reficiunt. Nam sumpta faciliū coquantur, distribuuntur, & nutriunt, viresque

Gale. lib. 7. me-
tho. & cap. 100.
artis Medicæ.

Gale. lib. 11. me-
tho. & aphor. 74
lib. 2.

Gale. in simplici.
capit. de croco, &
inicio lib. 8. com
po. ph. p.

Hippo. apho. 12.
parti. 4. & 29.
parti. 5. lib. 6. epi-
de. & Aristo. lib.
3. hīsto. cap. 19.

Cel. cap. 3. lib. 1.
& Atti. cap. 239.
lib. 2. & Hippo.
& Gale. lib. de vi
ctu priuatorum.
Consule aliud
exemplar.
Hippo. lib. de vi
ctu priua. & Gal.
cōmen. in aphor.
15. lib. 1.
Aphorif. 11. & 38.
lib. 2. & lib. 11.
metho.
Gale. lib. 4. & 6.
fani. tuē. & de ra
ti. vic. priua. & cō
mē. apho. 11. li. 2.
Plini. cap. 11. lib.
29. Cel. capit. 3.
lib. 1.

fouent: admota naribus vel etiam alijs partibus idem prestant. Ventriculo per stomachica, cordi per cardiaca medicamenta consulere oportet: nam ille, quia suo gremio medicamen- ta excipit: hoc, quia purgantia omnia illi infesta sunt, lationem maxime sensit. Balneum dul- cis & tēperata aqua, à cibis coctis facilibus & boni succi (quales sunt sorbiles quos recen- sivit) vel in ipso balneo sumptis, distributionē alimenti facit. Quod si precedat lenis & mo- dica frictio, corpus implet, attracto bono sanguine in corporis molem vi balnei, & firmata nutriendi facultate frictione: tum vncto corpore oleo exiguo, ne quod attractum est, exha- let. Balneæ verò ardētes, quibus persuadere nonnulli in ventre cibos coqui, damnatae sunt. Oleum, quo vngendum corpus est, temperatum sit, vel temperato proximum, quale est ve- tus, de ipica & ex chamamelo. Oleum verò de kiri, hoc est, leucioij lutei calidius est.

DE CONVULSIONE POST PUR- gationem. Caput decimum tertium.

Conuulsio in purgatione ipsa interdum accidit, interdum post ipsam.

¶ De conuulsione, quæ *σπασμὸς* dicitur Græcis, sufficet ea in præsens dixisse, quæ ad ex- positionem autoris huius necessaria videbuntur. nam si quis exquisitam magis & pleniorē doctrinā habere cupit, sexcentos habet doctores, quos consulere licet. Accidit interim dum purgatio fit, interim iam peracta & absoluta purgatione. cuius causas & curationes specia- tim membratimque in sequentibus exponit.

Quæ autem in purgatione accidit, interdum fit ob materiam multam à medicamento commotam, non tamen vacuatam, sed ad neruos & musculos aliquando procumbentem, eosque replē- tem, & villos ipsorum extendentem. Quo fit, vt hi in lacum aucti breuiores euadant, longitudine scilicet naturali tū minuta. Quæ re ceu chordis tenstæ partes motu contrahuntur dolorifico multum vt arcus chorda contracta breuior redditur.

Aphorif. 39. li. 6.
& 57. lib. 4. & li.
5. de differen. &
caus. mo. & symp.
& aphor. 11. lib. 5.
& lib. 3. compo.
ph. p. cap. 3.

¶ Conuulsionis, quoties primarius affectus est, duæ sunt generales causæ, repletio, & inani- tio. tertiam ab his non agnoscit Hippocrates, neque ipsius admirator & assecla Galenus. Re- uelluntur in hoc affectu neruosa partes ad suum principium. nam spasmus aliud nihil est, quàm retractio inuita & coacta partium neruosarum versus originem: cerebrum scilicet & spinalem medulam. Tenduntur conuulsæ partes replētæ vel inanitæ in modum chordarum instrumentorum musicorum, quæ vt inque intensius ligatæ, si aëre humidiori replēantur, vel sicciori siccentur: rumpi periclitantur. Pleni nerui humore à medicamento commoto in la- titudinem extenduntur, & breuiores fiunt more rerum aliarum externarum: sic etiam inani- ti & siccati contrahuntur & rugantur in modū membranulæ igni admota. Commota itaque à medicamento materia, non tamen vacuata, sed in neruis & musculis concepta, eos re- plens & distendens conuulsionem à repletione inducere potest, quæ vna causa conuulsio- nis à repletione existimatur.

Gale. cap. 5. lib. 3.
locorum affecto.
& locis proximis
adductis.

Porro ad hanc conuulsionem propensi sunt magis, quibus est corpus impensè plenum, & meatus in eo angusti sunt, quibus itē nerui sunt humidiores: qui denique vino se multo frequenter in- gurgitant.

¶ Plenum solet esse corpus bifarium, nimirum bonis & laudatis humoribus, sed quantitate peccantibus, quod plethoricū vocatur: & pinguedine & adipe, quod obesum dicitur: vtrū- que conuulsioni à plenitudine est obnoxium, si meatus, hoc est, cauitates internæ, sint angu-

5

10

20

25

30

35

40

45

Theorema quartum. LXXXIX

ftiores (sic enim facilius obstruuntur) & materia in neruos procumbat. Quibus item natura vel morbo nerui humiditate superuacua redundant, promptè in conuulsionem incidunt.

Gale. commen. in apho. 28. lib. 6. & 5. lib. 5. & 3. tēpera. & alibi. Idem cap. 6. li. 1. de diff. fe. Aphrodi. aphor. 36. li. 1.

Qui etiam intemperantiùs vino se continenter replent, præsertim si illud vehementius sit, & ventriculo vacuo sumptum. Nam illud neruos neruosque partes insigniter lædit. Cum igitur corporis afficiendi preparatio maxima pars generandorum morborum sit, plethorici, cacochymi, & quibus corporis ductus sunt angusti, quibus nerui sunt humidiores, ebrii si, frequenter in hunc morbum incurrunt.

Fit item interdum à vapore turbido, crasso, quem cum inflante flatu medicamentum ad neruos sustulit.

10 ¶ Flatus turbidus & crassus à medicamento excitatus, quod ipsum natura sua flatulentum fit, vel quod ex materia frigida, crassa, calore promoueat: conuulsionem à repletionem non aliter atque materia accersere potest, Sed hæc omnium facillimè medicamentis probaque virtus ratione discutitur.

Auicē. in textu ca. de conuulsione.

Fit etiam à frigore vehemente neruos & musculos purgati lædente, cogente, densante: quapropter hi versus principium suum retrahuntur.

15 ¶ Frigidum natura sua inimicum esse neruis & partibus neruosis, iam olim pronuntiarunt Hippocrates & Aristoteles. frigus enim dum contrahit, cogit, densat, & mordet, tum replet humores intrò pellendo, & meatus angustiores reddēdo: tum partes neruosas morsu ad excretionem proritat.

Hippo. aphor. 17 & 18. lib. 5. Arist. proble. 6. secti. 6 & Gale. cap. 5. lib. 1. de differē. morborum.

Nonnunquam fit à medicamento qualitate venenosa, neruos & musculos feriente, quam ut hi à se expellant, aut ut omnino vitent, contrahuntur.

25 ¶ Malignum & venenosum medicamentum, quale est helleborus, peplium, elaterium, & similia his, non vnico & simplici nomine, sed quinque de causis, conuulsionem accersit: quas, qui volet, poterit ex commētario Galeni in aphorismum primū libri quinti colligere. quod si quis malit alieno frui labore, eas luculētissimè expositas comperiet in cōmentarijs Leonhardi fuchsij viri de arte medica optimè meriti.

Gale. lib. 12. metho. ad finem.

30 Quæ verò post purgationem fit, conuulsio est à siccitate: quam etiam Hippocrates iudicauit esse mortalem, tunc scilicet, cum siccitas consumata est.

¶ Conuulsio, quæ actioni medicamenti purgantis immoderatiore succedit, ab inanitione seu siccitate est: quæ ubi consumata est, nullum remedijs reliquit locū: alioqui si mediocris est, vel citra eam consistat, curari ut hæctica potest.

Aphorif. 1. 3. 4. li. 5. & lib. 7. & 12. metho.

35 Quamquam autem ex repletionem conuulsionem febris superueniēs soluat Hippocrati, rectè viri huius consultum est interpretandum. Quædam enim à plenitudine cōuulsio est, quam febris superueniens tantum abest, ut soluat, ut etiam augeat, qualis ea præsertim fuerit conuulsio, quam parit materia multa per medicamentum commota, sed non vacuata: quæ in neruos & musculos, uti dixi, incubuit. Medicamentum nãque febrim flammeam dū reddit, venenosam qualitatem ei acquirit longè nocentissimã.

40 ¶ Expositis causis conuulsionis curationi ipsi accingitur: in primis Hippocratis aphorismos, quibus scribit, febrim, si post excipit, conuulsionem tollere: non temerè & citra limitationem esse intelligendos, sed de ea tantum conuulsione, quæ à frigidis, & glutinosis humoribus neruos replentibus originem duxit. Nam tum neruorum distentioni superueniens fe

Aphorif. 26. lib. 2. & 28. lib. 4. & 5. & 70. lib. 5.

Libri primi

bris humores conuulsionē excitantes, calfacit, extenuat, resoluit: vnde certissima salus egro succedit. At verò si humores conuulsionem efficientes calidi sint, acres, mordaces, à medicamento cōmoti, non solum remedio nō esse febrim conuulsioni succedentē: verum conuulsionē ipsam intēdere incensis humoribus à medicamēto prius cōmotis & inflāmati, medica mētūq; ipsum alioqui natura sua venenosum longē malignius euadere. An verò Medicus natura imitator in cōuulsione à plenitudine, cui febris mederi solet, debeat excitare febrim necne: certāt nonnulli. Ego Fuchfio, & alijs nostrē ætatis primæ classis Medicis, subscribo.

Comen. in apho.
25. lib. 2.

Rectē autem curabitur, si repentē materia commota vacuetur, idque vel medicamenti vim adiuuando, acquisita scilicet facultate plenitudinē vacuatura; atq; adeò, si opus esse videatur, fortiter vacuātibus in id vtere. Post hæc noxas neruis & musculis impressas corrige, eosq; robora, & cerebrū, & spinā, & corpus reliquū.

Cap. 1. theore. 3.

¶ Si medicamentum in corpore retentum distensionis neruorum causa fuerit, medicamēti virtus iuuanda est his, quæ materiam commotam & non vacuatam educere diximus: vel vbi ea non contulerint, aliud exhibendum est medicamentum purgans similis quidem qualitatis, sed valentioris: quo materia commota repente vacuetur. Cetera qua ratione quibusque remedijs præstanda sint, ex his pete, qui præparato otio de curatione spasmi scripserunt.

Si autem à vaporibus elatis conuulsio fiat, ratione iam dicta curatur: & his omnibus, quæ diximus vapores in contrarium reuellerē. Si à frigore, ea omnia remedia sunt, quæ præter id quod nervos & musculos calefaciunt, cum eisdem familiaritatem habent. Si à qualitate venenosa, curanda est per ea, quæ malignitatem hæc citò de corpore detrudunt, vti iā diximus: ad hæc per ea, quæ nervos & musculos à noxis indidem acceptis vindicant: tum per ea, quæ ipsos roborant.

Gal. li. 6. metho.
& 3. cōpo. ph. g.
Hippo. aphor. 18.
lib. 5. & Aphrodi.
proble. 48. & 69.
lib. 1.

¶ Si excitati crassi vapores in neruorum capacitatibus fuerint concepti, incidentibus, tenuantibus, resoluentibus, reuellentibus remedijs expugnandum affectum esse, in superioribus comprehensum est. Aduersum frigus calfacientibus & siccantibus intra modum vtendum est: nā frigida & humida neruis inimica sunt. Si maligna & deleteria medicamenti qualitas conuulsionem attulit, primo quoque tempore è corpore detrudendum est medicamentum & remedijs capite primo tertij theorematibus cōprehensivis: deinde noxa neruis impressa submouēda: tum roborandi illi. Quorū singula qua ratione & quibus auxilijs peragi cōueniat, copiosè, qui artis exercitationē (ωραξίη Græci vocant) scribūt, literis mādant.

Conuulsionem verò ab euacuatione immodica, lethalē scripsit Hippocrates, quæ à siccitate omnino est: quam, si cōsummata est, insanabilem diximus. Si non est consummata, curetur ratione vitæ humectante, & auctiore tū alimento, tū somno, & similibus.

Hippocr. & Gale.
aphorif. 1. 2. 3. 4.
lib. 5. & alibi. pas.
sim.
Gal. cōmen. apho.
rif. 2. lib. 5. & 7.
meth. & practici.
Gal. lib. 7. 10. 12.
meth. & li. de ma.
rasmo. & 1. sani.
suen.

¶ Conuulsio ab inanitione seu siccitate, si totius corporis sit, & cōsummata (in qua humor in situs solidarum partium, qui veluti gluten illarum erat, consumptus est) omnem curationem respuit, mortemque præsentem avertit. At si totius corporis non est, sed partis vnius nō principis, vt brachij, cruris (non enim necessum est in omni conuulsione cerebrum lædi) neque consummata, sed ex sanguinis in exilibus vasis contenti, vel roris per vniuersas corporis partes sparsi, inanitione, vel partium concretarum colliuatione & consumptione: curatu quidem difficiles sunt, locus tamen remedijs relictus est, de quibus Galenus libro septimo methodi eruditè & diligenter egit.

F I N I S.

Excudebatur Cæsaraugustæ

Apud Petrum Bernuz Mense

Maio. Anno Domini

1550.

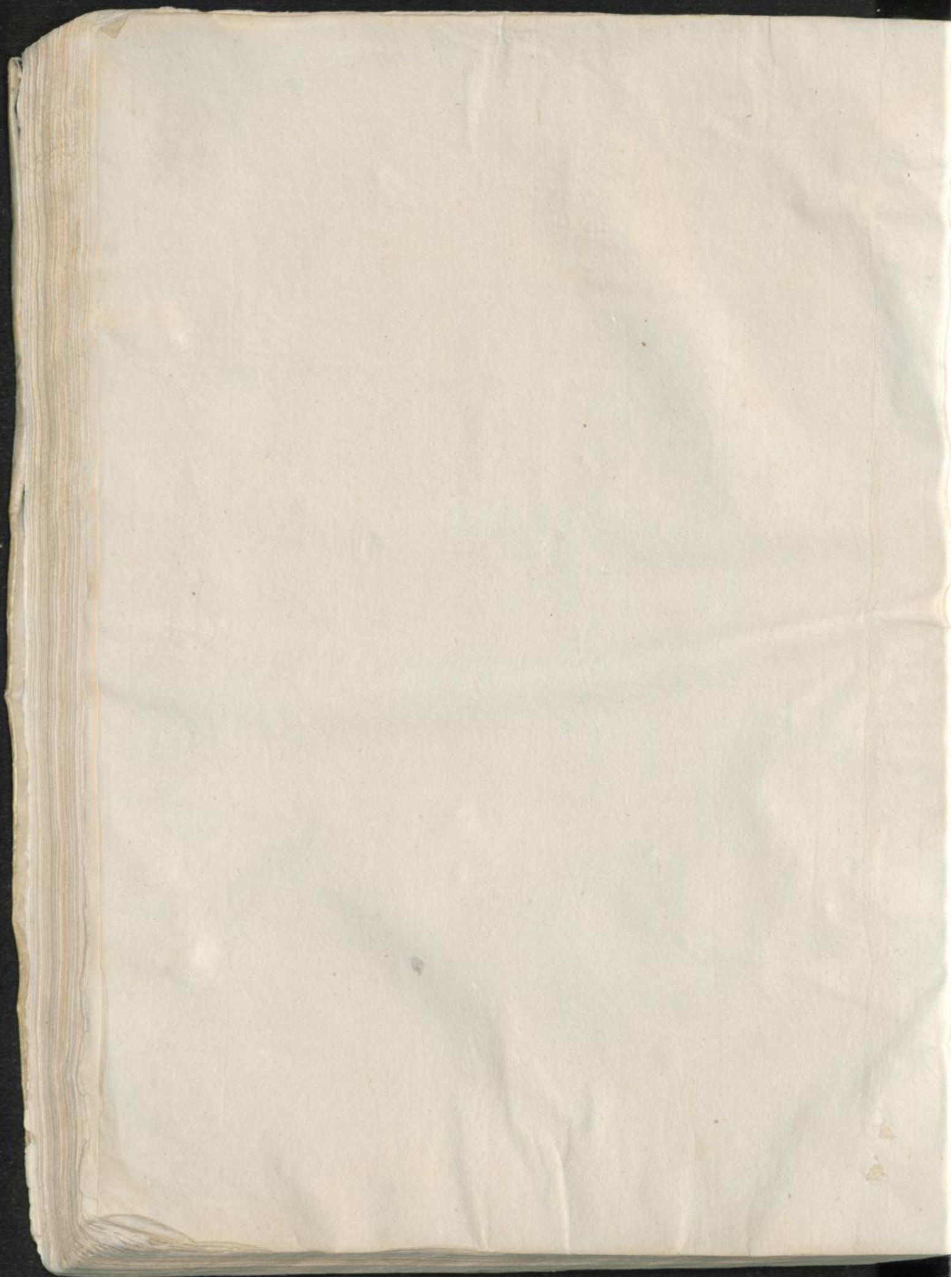

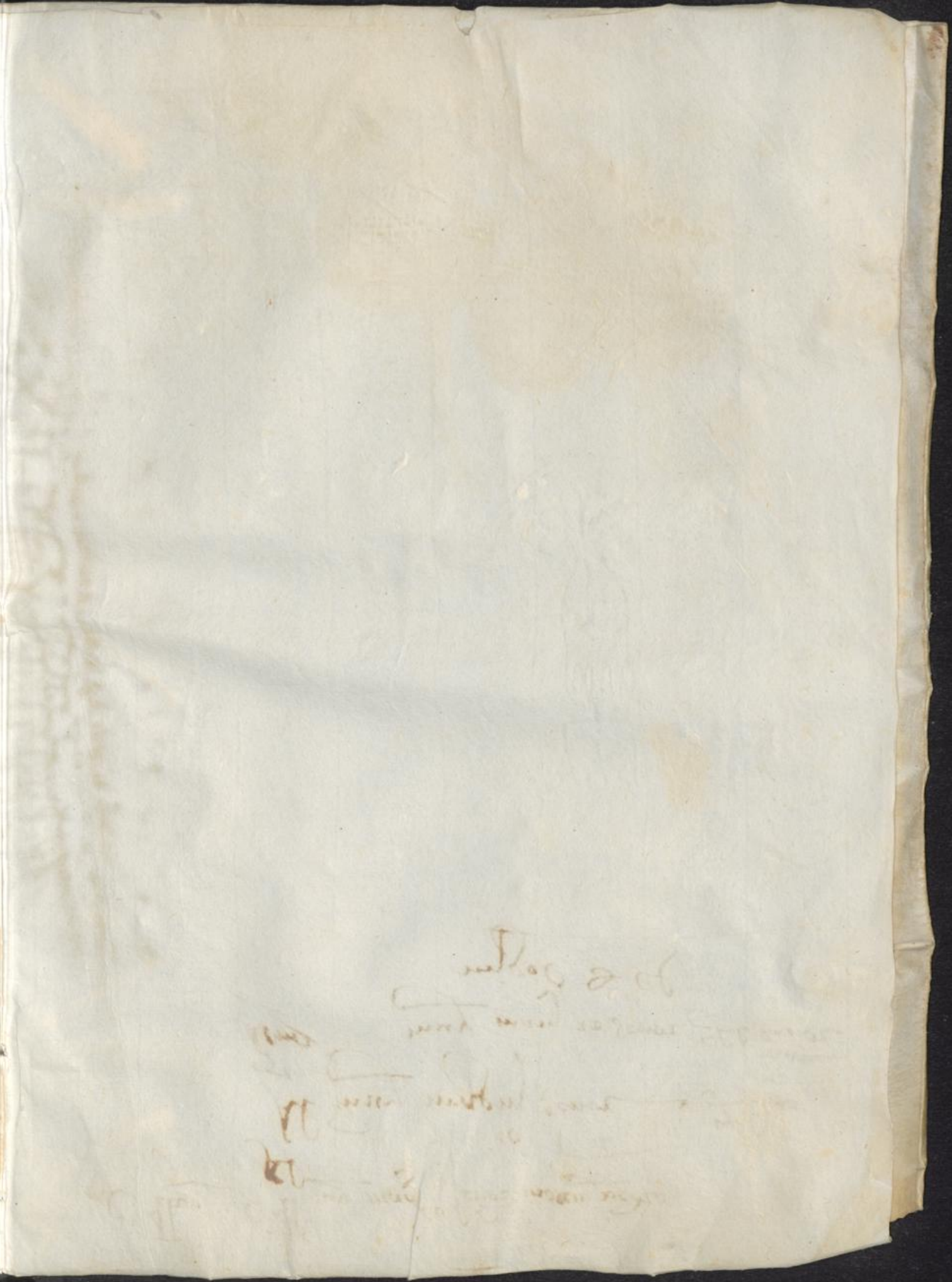
NEB

Andreas Balthasar
1712

1712

John & Co.

London
Printed by J. & C. ...
No. 10, ...
18...

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, written in brown ink on aged, yellowed paper. The text is arranged in several lines, with some words appearing to be names or titles. The script is highly stylized and difficult to decipher. The text is located in the lower right quadrant of the page.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, written in brown ink on aged, yellowed paper. The text is arranged in several lines, with some words appearing to be names or titles. The script is highly stylized and difficult to decipher. The text is located in the lower right quadrant of the page.